

Okul Müdürlerinin Sevgi, Demokrasi ve Öğrenci Merkezli Eğitim Söylemleri*

Şeyma Şahin¹, Abdurrahman Kılıç²

Özet: Öğrencilerin sevgi ve demokrasi algıları onların gelecekte nasıl birer birey olacaklarını belirlerken, onların mesleki, ahlaki ve toplumsal ilişkilerini de şekillendirecektir. Okul yöneticilerinin çeşitli konularda sahip olduğu algılar ise, öğrencilerin sahip oldukları ve olacakları algıların oluşumunu doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle müdürlerin sevgi, demokrasi ve öğrenci merkezli eğitim algılarının belirlenmesi ve bu doğrultuda düzenlemeler yapılması oldukça önemlidir. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı; müdürlerin sevgi, demokrasi ve öğrenci merkezli eğitim algılarını ve bunlar arasındaki ilişkileri belirlemektir. Araştırma, nitel araştırma desenlerinden “olgu bilim” deseni kapsamında yürütülmüştür. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme tercih edilmiştir. Farklı okul türlerinden dokuz okulda görev yapan 1’i kadın, 7’si erkek toplamda 8 müdür araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin toplanmasında projeksiyon tekniklerinden “hikâye yorumlama tekniği” kullanılmıştır. Veri toplama araçları olarak sevgi, demokrasi ve eğitim konuları ile ilgili üç ayrı “hikâye yorumlama formu” kullanılmıştır. Veriler “söylem analizi” yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, genel olarak müdürlerin demokrasi, koşulsuz sevgi ve öğrenci merkezli eğitim algıları arasında ilişki olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi, Eğitim, Koşulsuz Sevgi, Müdür, Öğrenci Merkezli Eğitim

Geliş Tarihi: 17.02.2020 – **Kabul Tarihi:** 23.09.2020 – **Yayın Tarihi:** 29.09.2020

DOI: 10.29329/mjer.2020.272.21

School Principals' Discourses of Compassionate Love, Democracy and Student-Centered Education

Abstract: Students' status of having compassionate love and democracy values will shape their professional, moral and social relationships and will determine how they will become individuals in the future. Perceptions of principals, determine the quality of social life and directly affect the formation of perceptions that students have and will have. In this context, the aim of this research is to determine the relationships between principals' perceptions of compassionate love, democracy and student-centered education. The research was carried out within the scope of the phenomenology design of qualitative research designs. The working group of the research was formed using purposeful sampling methods. The working group of the research consists of eight principals (seven men and one woman) who are working in different schools. In the research, “projection techniques” were used as data collection techniques. Data was collected with the “story interpretation technique” which is one of the projection techniques. Three different story completion forms were used as data collection tools. Data was analyzed with the “discourse analysis” technique. As a result of the research, it was found that

* Bu çalışma ilk yazarın doktora tezinden üretilmiştir.

¹ Şeyma Şahin, Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, ORCID: 0000-0003-1727-4772

Correspondence: seyymasahin@gmail.com

² Abdurrahman Kılıç, Prof. Dr., Educational Sciences, Duzce University, ORCID: 0000-0002-2704-2951

there is a relationship between school principals' perceptions of democracy, compassionate love and student-centered education.

Anahtar Kelimeler: Democracy, education, compassionate love, school principal, student-centered education

GİRİŞ

Demokratik toplum, birey haklarını ve özgürlüğünü garanti etmesinden dolayı toplum üyeleri tarafından uzlaşmış kuralların geçerli olduğu bir toplumdur. Huzurlu ve sağlıklı bir toplumsal yaşamın mevcudiyeti; sevginin egemen olduğu öğrenci merkezli ortamlarda yetişmiş, rasyonel, eleştirel ve sorgulayıcı, sorumluluk üstlenebilen, özgür karar verebilen, karar ve davranışlarının arkasında durabilen, demokratik, hoşgörülü, sevgi ve saygı gibi değerlere sahip bireylerin varlığını gerektirir (Çiftçi, 2003). Demokrasinin temelinde insana insan olduğu için değer verme, onun kişiliğine saygı gösterme yatar. Touraine'e göre demokrasi; devlet anlayışından insan haklarına ve düşünce özgürlüğüne kadar birçok konudaki temel ilkeleri, yargıları, tutumları “ötekilerle” paylaşmayı kapsar (Toper, 2007). Demokrasi insanların bütün farklılıkları ile birbirlerini kabullerine, karşılıklı saygı ve hoşgörüye dayanır. Farklılıklarla birlikte yaşamayı mümkün kılan ve “ötekini koşulsuz kabul etmenin” en güzel yolu olarak tanımlanan demokrasi, zaten farklılık temeline dayandığı için oluşturduğu çeşitlilik kültürü ile “değer çatışmasını” önlemenin bir yolu olarak düşünülmektedir (Duman, 2008; Gündoğan, 2002).

Alan yazında genel olarak demokratik değerlere bağlılıktan alıkoyan ya da otoriter kimliğe yönelten psikolojik özellikler; belirsizliğe karşı hoşgörüsüzlük, düşük öz saygı ve kin gütmeye şeklinde sıralanır. Buradan da anlaşılabileceği üzere, kişilik ve demokrasiye bağlılık arasında doğrudan bir ilişki vardır (Eker, 2012). Bu durumda “öteki”ni koşulsuz şekilde kabul eden ve hoş gören, karşılık beklemeden seven, öz güveni yüksek bireylerin demokratik anlayışa da oldukça meyilli oldukları söylenebilir. Demokrasi, insana saygı, ulusal ve evrensel değerleri benimseme gibi birçok özelliğin sevginin egemen kılındığı ortamlarda gelişebildiği gibi (Özmen, 1999), sevgi de tutarlı bilgiye dayalı, çoğulcu, demokratik ve özgür bir ortamda boy verip gelişir (Sönmez, 1987). Çağımızda önemi giderek artmakta olan demokrasi kültürü ve bilgi toplumunun eğitim uygulamaları boyutunda gerektirdiği temel ilkeler; maksimum katılım, dinamizm, verimlilik, araştırma, planlama, sorgulama, karar verme, analitik düşünme, girişimcilik, insanın/öğrencinin değerliliği, farklılıklara saygı, empati ve hoşgördür. Bu durum, eğitimden siyasete kadar hayatın tüm alanlarında insanın merkeze alınmasını zorunlu kılmakta, okullarda önemli ölçüde demokratik eğitim ve öğrenci merkezlik şeklinde karşılık bulmaktadır (Özpolat, 2013). Bu bağlamda; sevgi, demokrasi ve öğrenci merkezli eğitim kavramları birbirleriyle doğrudan ilişkili kavramlar olduğu görülmektedir.

Toplumsal bunalımların ve kaosların yegâne sebebi; toplumda sevgi, hoşgörü ve demokrasi kültürünün yerleşmemiş olmasıdır. Bu nedenle öğrencilere kazandırılması gereken temel değerler sevgi ve demokrasi değerleridir. Öğrencilerden gelecekte toplumu yeniden inşa etmeleri bekleniyorsa, sevgi ve demokrasi değerleri ile donatılmaları, okullarda buna elverişli bir eğitim ortamının

oluşturulması gerekmektedir (Collins, 2013; Edelstein, 2011). Çağdaş toplumlar yeni kuşakları toplum üyeliğine dönüştürme işini rastlantıya bırakmazlar. Toplum açısından önemli olan bu gereksinimi karşılamak ancak planlı bir sistemle güvence altına alınabilir. Bu nedenle toplumlar kendi yapılarına uygun öğretim programları oluştururlar (Gül, 2004). Öğretim programları toplumun kültürel yapısına göre şekillendiğinde o toplumun gelişimine temel oluşturacak, sosyal ve kültürel değişimin bir aracı olacaktır. Eğitim sistemi, kültür aktarımı sayesinde toplumun varlığını sürdürmesini sağlarken aynı zamanda toplumun ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştirecek, böylece toplumsal uzlaşmanın ve toplumsal barışın en önemli itici gücü haline gelecektir (Doğan, 2014). Eğitimin programlı olarak yürütüldüğü yerler olan okullar bireylerin çeşitli tutum ve becerileri kazanmalarına etki eden en önemli faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Geleneksel toplum yapısından modern toplum yapısına geçiş sürecinde, bireylerin eğitiminde ailenin aktarıcı rolünün giderek zayıfladığı bunun yanında okul ortamının niteliğinin daha fazla önem kazandığı görülmektedir. Öğrenme; sürekli, bütünsel ve yaşam boyu devam eden bir süreç olduğundan, birbiriyle örtüşen ve birbirine bağlı eğitim katmanlarının her birinde ortaya çıkabilecek informal ve deneyimsel öğrenme fırsatlarının önemini kabul etmek de hayati önem taşımaktadır (Kaldırım, 2005; Kurt, 2007; Özdayı, 1998; Sadık & Sarı, 2012; Şahin, Arseven & Kılıç, 2016; Yağan, 2010).

Okul liderliği, öğretimin kalitesinden sonra, öğrencilerin okulda neyi, ne kadar öğrendikleri üzerinde etkili en önemli faktördür (Clifford, 2010). Okul müdürü, öğretimsel liderlik ve katılımcı yönetim anlayışı ile verimli bir okul kültürü oluşturarak, okulun etkili ve verimli çalışmasını sağlayacak olan kritik öneme sahip kişidir (Balyer, 2013). Okulların bir bütün olarak etkili olabilmesi ve önceden belirlenmiş amaçlara ulaşabilmesi öğretim programlarının yürütülmesinden sorumlu etkili yöneticilerin varlığını gerektirir. Okul müdürleri öğrencilerin gelişimleri üzerinde öğretmenler kadar doğrudan etkili olmasalar da yapacakları gözlem ve denetimler, oluşturacakları yüksek beklentiler, öğretim için gerekli kaynakları sağlama, sınıf içi öğretimi düzenleme, öğretmenleri değerlendirme ve geliştirme, olumlu okul iklimini oluşturma gibi davranışlarla öğrencilerin gelişimlerini etkilemektedirler (Kesen, Sundaram & Abaslı, 2019).

Bir okul müdürünün okul içinde yer alan bireylerle pozitif yöndeki ilişkisi, olumlu okul kültürü oluşumu açısından oldukça önemli görülmektedir (Odhiambo & Hii, 2012). Öğrenci merkezli okul liderleri; ortak bir vizyon oluşturmak, okul içindeki bireyler arasında derin bir bağlılık oluşturmak ve onları hedeflere yönelik amaçlı çalışmalara motive etmek için çalışırlar (Harris & Spina, 2013). Okul merkezli yönetim, eğitimde öğrenci merkezli ve demokratik anlayışı gerektirmektedir. Demokrasi bilincinin bireylere kazandırılmasında eğitim kurumlarının önemi büyüktür. Bireyin ön plana çıktığı ve farklılıkların daha fazla önem kazandığı günümüzde, bu farklılıkların korunup sürdürülmesi, demokratik bir kültür içinde sevgiye dayalı ortamlarda yetişen bireylerle mümkün olabilir. Bu nedenle demokrasi kültürünün öncelikli olarak okullarda yaşanması gerekir (Şişman, Güleş & Dönmez, 2010). Bir eğitim sisteminde yetki ve sorumluluklar merkezde toplanmışsa, öğrenci, öğretmen ve diğer

eğitimci personele kendileri ile ilgili konularda alınacak kararlara katılma olanağı sağlanmamışsa, öğretim sürecinde öğrencilerin sürece ve kararlara katılımları engelleniyorsa, öğrencilerin yeteneklerini geliştirmelerine olanak sağlanmıyorsa öğrencilerde de demokratik davranışların geliştirilmesi beklenemez (Kurt, 2007; Okutan, 2010).

Algılar; ne gördüğümüzü, nasıl yorumladığımızı, neye inandığımızı, nasıl davrandığımızı bize göstermektedir. Algılarımız aynı zamanda zihnimizde değerler oluşturmakta, problemler meydana getirmekte ve bu problemleri çözmektedir (Bakan & Kefe, 2012). Öğrencilerin sevgi ve demokrasi algıları onların gelecekte nasıl birer birey olacaklarını belirlerken, onların mesleki, ahlaki ve toplumsal ilişkilerini de şekillendirecektir. Nasıl ki bir insanın geleceği aldığı eğitimin nitelikleriyle şekilleniyorsa, bireylerin meydana getirdiği toplumun geleceği de onlara verilen eğitimin nitelikleriyle şekillenecektir (Şahin, 2020). Eğitim sistemi, kültür aktarımı sayesinde toplumun varlığını sürdürmesini sağlarken aynı zamanda toplumun ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştirecek, böylece toplumsal uzlaşmanın ve toplumsal barışın en önemli itici gücü haline gelecektir (Doğan, 2014). Okul yöneticilerinin çeşitli konularda sahip olduğu algılar, öğrencilerin şu an sahip oldukları ve gelecekte sahip olacakları algıların oluşumunu doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle müdürlerin sevgi, demokrasi ve öğrenci merkezli eğitim algılarının belirlenmesi ve bu doğrultuda düzenlemeler yapılması oldukça önemlidir.

Alan yazında okul müdürlerinin sevgi, demokrasi ve öğrenci merkezli eğitim algıları arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı, müdürlerin sevgi, demokrasi ve öğrenci merkezli eğitim algılarını ve bunlar arasındaki ilişkileri belirlemektir.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması, verilerin analizi başlıkları yer almaktadır.

Araştırma Modeli

Araştırma, nitel araştırma desenlerinden “olgu bilim” deseni kapsamında yürütülmüştür. Olgu bilim, insanların yaşam dünyaları yani günlük yaşamları ve eylemleri hakkındaki deneyimleriyle ilgili çalışmalardır (Merriam, 2009). Bu çalışmada incelenen olgu; müdürlerin sevgi, demokrasi ve öğrenci merkezli eğitim algılarıdır.

Çalışma Grubu

Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme tercih edilmiştir. Farklı okul türlerinden (ilkokul, ortaokul, imam hatip ortaokulu, anadolu lisesi, mesleki ve teknik anadolu lisesi) sekiz okulda (3 ilkök, 3 ortaokul ve 2 lise) görev yapan 1’i kadın, 7’si erkek toplam 8 müdür araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama tekniği olarak dolaylı nitel araştırma tekniklerinden olan “projeksiyon teknikleri” (projective techniques) kullanılmıştır. Projeksiyon teknikleri, katılımcıların doğrudan gözlenemeyen, bilinçaltında yatan, bazen kendileri tarafından da bilinmeyen derin algılarını, bazen de tehdit edici, utanç verici buldukları ve reddedilmekten korktukları için açıklamak istemedikleri his, tutum ve motivasyonlarını dolaylı bir şekilde katılımcılardan almaya yönelik tekniklerdir (Miri, 2006).

Bu araştırma kapsamında projeksiyon tekniklerinden “hikâye yorumlama tekniği” kullanılmıştır. Veri toplama araçları olarak üç ayrı hikâye yorumlama formu kullanılmıştır. Bunlar; “Sevgi Eğitimi Dersinden Bir Diyalog”, “Demokrasi ve İnsan Hakları Dersinden Bir Diyalog” ve “Öğretmenler Kurulu Toplantısından Diyaloglar” başlıklı hikâyelerdir. Araştırmacı tarafından yazılan hikâyeler eğitim, dil ve psikoloji alanındaki altı uzmanın görüşleri doğrultusunda düzenlenmiştir. Daha sonra her hikâye formu biri kadın biri erkek iki öğretmene pilot olarak uygulanmış ve formlara son şekilleri verilmiştir. Müdürlere üçer araç verilmiş ve bu araçları bir hafta süre içinde evde doldurmaları istenmiştir. Daha sonraki hafta/haftalar okullara gidilerek formlar teslim alınmıştır.

Veri toplanması için Milli Eğitim Müdürlüğü’nden araştırma izni ve Üniversiteden Etik Kurul İzni alınmıştır.

Verilerin Analizi

Veriler “söylem analizi” yöntemiyle analiz edilmiştir. Söylem analizi; metin ya da konuşmanın farklı bölümlerini birbirine bağlamaya yardımcı olan dil özellikleri, metin ya da konuşmanın genel düzeni, söylemdeki anlam, bağlam ve ilişkiler ile diğer metinler arasındaki bağlantılar, metin ile metnin üretildiği bağlam arasındaki dinamik ilişki incelenerek gerçekleştirilen analiz türü olarak tanımlanabilir (Şahin, Ökmen & Kılıç, 2018). Bu araştırmada Şahin ve diğerlerinin (2018) tarafından geliştirilen söylem analizi modeli kullanılmıştır. Araştırmacıların ellerindeki verilerin niteliğine ve amaçlarına göre söylem analizi yaklaşımları da farklılaşır. Bazı araştırmacılar, dilsel araçları analiz etmek için dile daha yapısal ya da resmi bir bakış açısıyla bakarlar. Bazı araştırmacılar ise sosyal bağlamda dil kullanımına bakarak, dili kimlerin, nasıl kullandıkları ile ilgilenerek daha fonksiyonel bir yaklaşım benimserler (Bavelas, Kenwood & Phillips, 2000). Bu araştırmada modelin dilbilimsel unsurlar bölümü kullanılmamış, analizde bağlam ve metinlerarasılık bölümlerine yoğunlaşmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

İnandırıcılık: Hedef kitle ile etkileşim sağlamak amacıyla veri toplama araştırmacının kendisi tarafından gerçekleştirilmiştir. Okul ziyaretleri gerçekleştirilmiş, müdürlerle görüşmeler yapılmış, araştırmacının kim olduğu, araştırmanın amacı, kendilerinin neden seçildikleri, araştırma sonuçlarının nasıl kullanılacağı gibi konularda bilgi verilmiş ve güven ortamı oluşturulmaya çalışılmıştır. Analiz sürecinde veriler tekrarlı olarak okunmuş, kategoriler oluşturulmuş, ilişkiler tekrar tekrar incelemiştir. Süreçte üç eğitim bilimlari uzmanının verilere ilişkin anlayış ve yorumları birlikte tartışılmıştır.

Uygulanabilirlik-Aktarılabilirlik: Verilerin aktarılabilirliğini sağlamak amacıyla, araştırma süreci ayrıntılı olarak betimlenmiş ve raporlaştırılmıştır. Çalışma grubu oluşturulurken amaçlı örnekleme kullanılmış ve araştırma problemi ile ilgili derinlemesine ve en doğru bilgileri verebilecek kilit kaynaklar seçilmeye çalışılmıştır.

Tutarlılık-Güvenilebilirlik: Katılımcıların farklı konulardaki söylemleri arasındaki tutarlılık ortaya konulmuştur.

Nesnellik-Onaylanabilirlik: Araştırmanın başlangıcından, bulguların geliştirilmesi ve raporlanmasına kadarki süreçte araştırma adımları şeffaf bir şekilde tanımlanmıştır. Katılımcı söylemlerinden yapılan doğrudan alıntılarla nesnellik desteklenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın tüm ham verileri dosyalanmış ve gerektiğinde incelenmek üzere saklanmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bu başlık altında müdürlerin sevgi, demokrasi ve öğrenci merkezli eğitim algılarına ilişkin bulgular; “Bağlam” ve “Metinlerarasılık” şeklindeki iki başlık halinde sunulmuştur.

Bağlam

Bağlam; amaç, kimlikler, yer ve zaman, iletişimsel unsurlar olmak üzere dört başlık altında incelenmiştir.

Amaç

Bu başlık altında müdürlerin sevgi, demokrasi ve eğitim söylemleri ayrı ayrı incelenmiştir.

Müdürlerin Sevgi Söylemleri

Müdürlerin sevgi söylemlerindeki açıklayıcı repertuarlar; “sevgiye karşılık bekleme/beklememe”, “sevgi-değer ilişkisi” ve “sevginin oluşumu/gelişimi” olarak belirlenmiştir. Her repertuar için müdürlerin söylemlerinden alıntılar verilmiş ve gerekli yorumlamalar yapılmıştır.

Sevgiye Karşılık Bekleme/Beklememe: Müdürlerin sevgi söylemlerinde en öne çıkan repertuar “sevgiye karşılık bekleme/beklememe” repertuarıdır. Müdürlerin söylemlerinde sevgiye karşılık beklenmesi gerektiği ve sevgiye karşılık beklenmemesi gerektiği şeklinde bir ikilemin yer aldığı görülmektedir.

Müdürlerin “**sevgiye karşılık beklenmemesi**” gerektiğine yönelik söylemleri ve bu söylemlere dair yorumlamalar aşağıda yer almaktadır:

M1: *“Onun ihtiyacı yok iken sizde var olan bir duyguyu sunuyorsanız bu sizin ihtiyacınızı giderme çabasıdır. Bunu eğer karşılık bekleyerek yapıyorsanız bu bir borçlanmadır. Hisleri aldığımızda hissettiğimizi düşünürüz, oysa verdiğimizde hissettiklerimiz*

daha bir gerçektir. Sevmek vermenin başka bir yöntemidir. Yani eğer bir karşılık var ise bu kişinin dışında değil içindedir.

Yukarıdaki paragrafta karşımızdaki kişinin bizim sevgimize ihtiyacı olmadığı, aksine bizim sevmeye ihtiyacımız olduğu vurgusu yer almaktadır. Aslolanın “karşılık beklemeden” sevmek olduğu, karşılık beklendiğinde ise bir “borçlanma” söz konusu olduğu belirtilmektedir. “Borçlanma” kelimesi duygu ticaretine işaret etmektedir. Eğer bir karşılık bekleme yani alıp verme durumu varsa bir ticaret ilişkisi durumu da var olacaktır. Paragrafın devamında sevgi, “vermek” olarak tarif edilmiş, kişinin verdiği asıl mutluluğu yakaladığı vurgulanmıştır. Paragrafın genelinde, yaygın ve bencil anlayışın tersine “sevilmek” değil “sevmek”, “almak” değil “vermek” odaklı sevgi anlayışının hâkim olduğu söylenebilir.

M4: *Sevgi, hiçbir beklenti olmadan, karşılığında sevmeyi bile beklemeden sınırsızca içindekini, kalbindekini aktarmaktır karşıdaki insana. Onu olduğu gibi kabul etmek, doğrularını alkışlamak, onun özgür bir birey olmasına izin vermek, hatalarını düzeltmektir. Bir çocuğu yetiştirirken ileride bana baksın diye değil, hiçbir karşılık beklemeden sevdiği için büyütmektir. Sevgi koşulsuzdur, çıkarsızdır, karşılık beklememektir. Sevgi kar amacı gütmaz. Karşıdaki insanı bütünüyle sevmektir gerçek sevgi.”*

Yukarıdaki paragrafta “karşılık beklemeden” sevmek gerektiği algısı yer almaktadır. “Sınırsızca” kelimesi ile koşulsuzluğa vurgu yapılmıştır. Kişiyi değişmesine ihtiyaç duymadan, bütünüyle, olduğu gibi sevmek gerektiği düşünülmektedir. Sevginin çıkarsız, karşılık beklentisiz, bencillikten uzak olması gerektiği vurgulanmaktadır. Sevginin “kar amacı gütmemesi” ile sevginin bir ticaret olmadığı üzerine vurgu yapılmaktadır. Paragrafta kişileri belirli özelliklerine göre değil, “bütünüyle” sevmek gerektiği düşüncesi hâkimdir.

M6: *“Beklemek yaşamın en acı veren, en korkunç halidir. Karşılık beklemek ve beklediğine ulaşamamak kişiyi mutsuzlaştırır. Sevgi dünyasının kapılarını herkese sonuna kadar açan, sonuna kadar açamasa da aralayan insan gönlündeki kirli noktalardan -öfke, korku bencillik gibi- arınmış insandır ve karşılık bekleyen insana göre daha mutludur. Birine âşık olmuşsunuzdur, o da size âşık olsun diye bekleyemezsiniz. Çok zengin olmak mal mülk içinde yaşamak istersiniz, bütün hayatınızı fakir olarak geçirebilirsiniz. O niye beni sevmedi ya da ben niye fakirim diye sorgulayıp durursanız mutsuz olursunuz. İşin özü sevmeye eylemi kalıplara, kurallara, karşılıklara bağlanmadığı sürece sevilme eylemini beraberinde getirir. Kalıplara, kurallara, karşılıklara bağlanmamış sevgi mutluluğu da beraberinde getirir. Seven insan mutlu olur, mutlu insan daha güzel sever.”*

Yukarıdaki paragrafta “sevgide beklentisiz olma” fikri hâkimdir. Karşılık beklemeden gönlümüzü “herkese açmamız” gerektiğinin düşünüldüğü görülmektedir. Karşılık beklemenin insanı

rahatsız ve huzursuz edeceği düşüncesi hâkimdir. Kişinin karşılık beklemeden sevdiğinde beklenti içinde olmasa da sonuç olarak zaten sevileceği belirtilmektedir. İnsanın hayatta her şeye sahip olamayacağı/olmak istememesi gerektiği vurgulanmaktadır. Sevginin kişiyi öfke, korku ve bencillik gibi kötü duygulardan arındırdığı/arındıracağı düşüncesi yer almaktadır. Tüm bunlar koşulsuz sevgi algısına işaret eder niteliktedir. Ancak paragraf genelinde en çok vurgulanan kelimenin “mutluluk” kelimesi olduğu görülmektedir. Her ne kadar karşılık beklemeden sevmek gerektiği söylene de paragraf genelinde sevmenin karşılığında bir mutluluk beklentisinin varlığı da hissedilmektedir. Paragrafa göre; sevmek ve sevgiye karşılık beklememek mutlu olmak için gereklidir. Yani sevmek bir araç, mutluluk ise amaçtır.

M8: *“Gerçek sevginin her türlü yarardan arındırılmış olması gerektiğini düşünüyorum. Karşılıksız bir duygu olduğu kanaatindeyim. Saf sevginin örnekleri o kadar çoktur ki; çocuğunu kurtarmak için kendini tereddütsüz suya atan, çocuğunu kurtarıken boğulan, evladını yangından kurtarıken yanarak ölen annenin sevgisi karşılıksız sevgidir.*

Yukarıdaki paragrafta sevginin yarar/menfaat odaklı olmaması ve karşılıksız olması gerektiği üzerinde durulmuştur. Karşılıksız sevgiye ise anne sevgisi örnek olarak gösterilmiştir. Anne sevgisinin koşulsuz sevginin “mümkün” olduğunu gösterecek şekilde bir delil olarak sunulduğu görülmektedir.

Müdürlerin **“sevgiye karşılık beklenmesi”** gerektiğine yönelik söylemleri ve söylemlere ilişkin yorumlamalar aşağıda yer almaktadır:

M2: *Bir süre karşılıksız sevsen de sonuçta karşıdan aynı dönütü almazsan sevginin derece ve miktarında değişme olur. Sadece bir anne çocuğunu karşılıksız sevebilir ama bu sevgide de hamilelikle beraber bebeğin anneye yaşattığı güzel duyguların etkisi var. Onu bir parçası olduğu için sever aslında.*

Yukarıdaki cümlelerde; “beni sevdiğin kadar seni severim”, “bana verdiğin kadar sana veririm”, “benimle ilgilendiğin kadar seninle ilgilenirim” şeklindeki “şantaj” ve “menfaat” odaklı bir sevgi algısının hâkim olduğu görülmektedir. Paragrafta annenin bebeğine olan sevgisi bile “karşılık alma” edimine bağlanmış, sevginin “karşılıklı kâr sağlayan bir alışveriş” olduğu düşüncesi vurgulanmıştır.

M3: *“Sevgi beklediğiniz, beslediğiniz en güzel duygudur. Bekleriz çünkü her canlı sevmek, beğenilmek ister. Bu bekleyiş karşılıksızlık, şeffaflık ve samimiyet üzerine kendini inşa eder. Aynı şekilde beslediğiniz duygu çok güçlü olarak ortaya çıkıyorsa menfaatsiz olduğu içindir.*

Yukarıdaki ilk cümlede yer alan “beklenti” kelimesi koşulsuz ve karşılıksız sevgi anlayışı ile zıtlık oluşturmaktadır. Devam eden cümlelerde yer alan “karşılıksızlık” ve

“menfaatsiz” kelimeleri ile “bekleyiş” kelimesi arasında bir tutarsızlık görülmektedir. Çünkü sevgi “karşılıksız” ve “menfaatsiz” olacaksa, beklentinin de sıfırlanması gerekir.

Sevgi-Değer İlişkisi: Müdürlerin söylemlerinde yer alan diğer bir repertuar “sevgi-değer ilişkisi” repertuarıdır. Bu repertuara; güven, menfaatsizlik, iyilik, şefkat, merhamet, fedakârlık, hoşgörü ve müsamaha değerleri ile sevgi arasında kurulan ilişkiler tespit edilmiştir. Sevgi ile değerler arasındaki ilişkilere yönelik söylemler ve yorumlamaları aşağıda yer almaktadır:

M1: *Sevgi bir bileşendir, içinde çok şey barındırır. Bunlardan bir ya da birkaçını reddetmek eksik kalmasına sebep olur. En temel bileşeni güven duygusudur.”*

Yukarıda sevginin temellerinden birinin güven olduğu düşüncesi hâkim olup “sevgi” değil “güven” temele konulmuştur. “Sadece güvendiğim kişileri severim” şeklinde koşullu bir sevgi algısının varlığı hissedilmektedir. Hiç şüphesiz koşulsuz sevdiğimizde karşımızdaki kişi kendisini güvende hisseder. Ancak her ne kadar sevdiğimiz kişiye güvenmek istesek de, “sadece güvendiğim kişileri severim” düşüncesi koşullu bir sevgi algısına işaret etmektedir.

M3: *Konu sevgi ise ve siz sevgiyle yaşamak ve yumuşatmak istiyorsanız biraz tükenmek, yorulmak ve yıpranmak zorundasınız. İşinizi seviyorsanız çok çalışmalı ve yorulmalısınız. Eşinizi seviyorsanız fedakârlık etmek durumundasınız. Vatanınızı seviyorsanız uğrunda ölmeyi bilmelisiniz. Kısacası sevgi zor iştir. Zoru başarmak ise güçlü insanların işidir.”*

Yukarıdaki cümlelerde “fedakârlık” duygusuna oldukça fazla vurgu yapıldığı görülmektedir. Sevgide fedakârlık oldukça önemli olmakla birlikte, varlığı uğruna bir şeylerin feda edilmesine bağlanan ve “öteki kişi benim için ne kadar fedakârlık etti?” şeklinde ölçülen sevgi algısı koşullu bir algıdır ve karşı tarafta bir baskı oluşturur. Paragrafta yer alan “sevmenin zor olduğu, sevme işini herkesin beceremeyeceği, sevginin tükenme, yorulma ve yıpranma gerektirdiği” şeklindeki düşünceler sevginin normal hayatta uygulanabilir olmadığı düşüncesine yol açar nitelikte olup doğru bir sevgi algısı değildir. Bu düşünceler sevginin doğru anlaşılmadığını gösterir niteliktedir.

M4: *Sevgi iyilik içerir. Şefkat, merhamet ve fedakârlık sevginin farklı kılıklardaki yansımalarıdır. Sevgi her şeyi kendi içinde görmek ve kendini her şeyde görmektir. Sonsuzluktur, bencil olmamaktır.*

Yukarıdaki cümlelerde sevgi ile iyilik, şefkat, fedakârlık, bencil olmamak değerleri arasında olumlu bir ilişkinin kurulduğu görülmektedir. Tüm bu olumlu değerlere sahip olmanın da “her şeyi kendi içinde görmek ve kendini her şeyde görmek” yani “birlik” anlayışı

ile mümkün olacağı vurgulanmıştır. Bu anlamda paragrafta olumlu ve koşulsuz sevgiye uygun bir anlayışın benimsendiği söylenebilir.

M5: *“Sevgi hoşgörü demektir. Hoşgörü ise karşıdaki insanın söz ve davranışlarına karşı müsamahakâr davranmaktır. İnsanlar hoşlandığı insanın davranış ve sözlerinin çoğunu beğendiği için beğenmediklerini görmezden gelir ve kişiyi bütünü ile sever. Bazen insan sevdiği insandan beklemediği davranış görürse bu sefer de hayal kırıklığına uğrar ve kişiyi sevmemeye başlar. Hâlbuki o kişinin davranışlarından biri ya da birkaçı sevimsiz olmuştur. Fakat insandaki toptancı anlayış sayesinde artık kötü (sevilmeyen) olmuştur. “Seven göz kör olur” sözünde yer aldığı ile insan maalesef sevgi kriterlerini düzgün kullanamamaktadır.”*

Yukarıdaki paragrafta kişilerin bazı istenmeyen davranışları olabileceği ancak bunun sevmemek için bir neden olamayacağı, çünkü kişide bu istenmeyen davranışların yanında sevicek farklı özelliklerin de bulunabileceği vurgulanmıştır. Bunun doğru bir sevgi algısı olduğu görülmektedir. Ancak paragrafın ilk cümlesinde sevgi ile hoşgörü eş anlamlı kullanılmıştır. Bunun doğru bir algı olmadığı söylenebilir. Çünkü sevgi, hoşgörünün temelinde olan yani ön koşul olan bir duygudur. Aslolan sevgidir, sevgi olduğunda hoşgörü onunla beraber gelir. Daha sonraki cümlede “hoşgörü” kavramı “katlanmak”, “dayanmak”, “tahammül etmek” anlamlarına gelen “müsamaha” kavramı ile açıklanmıştır. Hâlbuki hoşgörünün dolaylı olarak da sevginin mevcut olduğu yerde rahatsızlık, tahammül, katlanma duygularının olmaması gerekir. İlerleyen cümlelerde “sevgi” ile “görmezden gelme” kelimesi ilişkilendirilmiştir. Kişinin beğenmediğimiz yönlerini görmezden gelerek onu bütünü ile sevebileceğimiz vurgulanmıştır. Son cümledeki “seven göz kör olur” sözüyle de bu anlam desteklenmiştir. Bu da doğru bir algı değildir. Çünkü hoşgörü kayıtsız kalma değil anlayışla karşılama hali, sevgi de kişinin bütününe görerek bütünüyle kabullenme halidir. Bu durumda M5 kodlu müdürde sevgiye ilişkin olumlu algılarının olduğu, ancak koşulsuz sevgi anlayışının tam olarak oluşmadığı söylenebilir.

M7: *“Sevgi eğer menfaat üzerine değilse hiçbir zaman körelmez ve hiçbir olumsuz kaynak gerçek sevgiyi azaltmaz. Menfaate dayanan sevgi zaten sevgi değildir, roldür.”*

M7 kodlu müdürün sevgi ile ilgili söylemlerinin tümü menfaatsizlik üzerine kurulmuştur. Menfaate dayanmayan sevginin gerçek sevgi olduğu vurgulanmıştır. Sevgi ile menfaatsizlik arasında kurulan ilişki doğru olmakla birlikte eksiktir. İnsanların lezzet/haz odaklı birliktelikler etrafında toplandığı/toplanabildiği de düşünüldüğünde menfaate dayanmayan her sevginin koşulsuz sevgi olmadığı anlaşılacaktır.

Sevginin Oluşumu/Gelişimi: Müdürlerin söylemlerinde yer alan diğer bir repertuar “sevginin oluşumu/gelişimi” repertuarıdır. Sevginin oluşumu ve gelişimine yönelik söylemler ve yorumlamaları aşağıda yer almaktadır:

M2: *Sevgi mutlak güç falan değildir. Sevgi dedikleri gibi insanın fitratında o kadar baskın olsaydı dünyada problemleri çözmesi daha kolay olurdu. Maalesef insanoğlu hırs, öfke ve nefret duygularına daha yatkındır. Maalesef doğamızda olduğu düşünülen sevgi herkeste aynı standart ve derecede olmuyor. Her insan sevmeye ve sevilme duygusuna aynı şekilde ihtiyaç duymuyor.*”

M2 kodlu müdür sevginin insanın fitratında olmadığını, hatta insanın fitratında öfke ve nefretin baskın olduğunu düşünmektedir. Sevgiyi “öğrenilmesi/geliştirilmesi” gereken “herkesin ihtiyaç duyduğu” bir duygu olarak değil “var olan ya da olmayan” hatta “var olması gerekmeyen” bir duygu olarak değerlendirmektedir.

M4: *“Sevgi insanların ruhunda bulunan değerli ve olumlu bir yetenektir.*

Yukarıdaki cümlede sevginin değerli olduğunun düşünüldüğü görülmektedir. Ancak sevginin bir yetenek olduğu görüşü olumlu bir algı değildir. Yetenek; “Kişinin kalıtıma dayanan ve öğrenmesini çerçeveleyen sınır” olarak tanımlandığında buradan sevginin herkeste olmayan bir duygu olduğu anlamı çıkacaktır. Sevginin sonradan kazanılabilecek bir özellik olmadığı yönündeki algı ise yanlış bir sevgi algısıdır.

M2: *“Sevgi doğrultusunda kararlar verir ve hayatımızı o yönde ilerletiriz genellikle. Fakat bu demek değildir ki bugün sevdiğimizizi her zaman sevmeye devam edeceğiz. Duygular değişir.*

Yukarıdaki paragrafta sevginin bir duygu olduğu, her duygu gibi sevginin de koşullara göre değişebileceği hatta bitebileceği vurgusu vardır.

Müdürlerin Demokrasi Söylemleri

Müdürlerin demokrasi söylemlerindeki açıklayıcı repertuarlar; “egemenliğin sahibi”, “demokrasinin işlevi” ve “demokrasinin unsurları” olarak belirlenmiştir. Her repertuar için müdürlerin söylemlerinden alıntılar verilmiş ve gerekli yorumlamalar yapılmıştır.

Egemenliğin Sahibi: Müdürlerin demokrasi söylemlerinde en öne çıkan repertuar “egemenliğin sahibi” repertuarıdır. Müdürlerin söylemlerinde egemenliğin sahibinin halkın olması ve yöneticilerin olması gerektiğine dair bir ikilemin yer aldığı görülmektedir.

Müdürlerin **“egemenliğin sahibinin halk olması”** gerektiğine dair söylemleri ve bu söylemlere ilişkin yorumlamalar aşağıda yer almaktadır:

M1: *“Demokrasi bir nevi ortak akıldır. Sosyal, toplumsal problemleri oluşturan etkenleri gidermenin temelinde geniş bir perspektif gerekir. Demokrasi tek bir aklın çözemediği karmaşık sosyal problemlerin çözümü için üretilmiş bir yaşam ve yönetim biçimidir.”*

Yukarıdaki paragrafta demokrasi ile ilgili “ortak akıl” kavramına, yani “halkın yönetime katılımına” ve “istişareye” vurgu yapıldığı görülmektedir. “Ortak akıl fikri” ise “çok başın bir baştan daha iyi olduğu” fikrine gönderme yapmaktadır. Böylece sorunların “tek bir aklın” dar ve kalıplaşmış

yolları ile değil “geniş bir perspektifle” çözülebileceği vurgulanmaktadır. Bunun olumlu bir demokrasi algısı olduğu görülmektedir. Yukarıdaki paragrafta demokrasinin hem yönetim şekli, hem de bir yaşam biçimi olduğunun düşünüldüğü de görülmektedir. Bu noktada içselleştirilmiş bir demokrasi algısının varlığından söz etmek mümkündür.

M4: *“Demokrasi halkın kendi kendini yönetebilmesi demektir. Halk bağımsız bir şekilde liderini seçmelidir. İnsanların doğru, düzgün ve uygar bir yaşamda etkin olarak rol alması gerekir.”*

Yukarıdaki paragrafta demokrasinin tanımı yapılmış, halkın kendi kendini yönetmesi, yöneticileri seçmesi ve demokratik yaşama etkin katılımı dolayısıyla egemenliğin halka ait olması gerektiği vurgulanmıştır. Ancak paragrafta yer alan “lideri seçme” vurgusu “kişi merkezli” anlayışı ve demokrasinin “seçim” bazlı olarak dar anlamda algılanmış olduğunu göstermektedir.

Müdürlerin **“egemenliğin sahibinin yöneticilerin olması”** gerektiğine dair söylemleri ve bu söylemlere ilişkin yorumlamalar aşağıda yer almaktadır:

M2: *“Sadece bir kişinin doğruyu savunuyor olması onun doğru olmadığı anlamına gelmez. Yani çoğunluğun söylediği en doğrudur diye bir şey yoktur. Sonra beni siz seçtiniz deyip politikacılar yanlışların kılıfını çoğunluğa biçebiliyorlar.”*

Yukarıdaki paragrafta çoğunluğun söylediğinin her zaman doğru olmayacağı, tek bir kişinin/yöneticinin tek başına doğru kararlar alabileceği algısı hâkimdir. Bu ise “kişi merkezli” bir algı olup ve demokrasinin temellerini oluşturan “birlikte karar alma”, “danışma”, “istişare”, “ortak akıl” fikirlerine dolayısıyla demokrasinin felsefesine tümüyle zıt bir algıdır. Paragrafta, kararlar çoğunluk tarafından alındığında alınan kararların sorumluluğunun halka ait olacağı ve bunun da iyi bir şey olmadığı yönünde bir algı da mevcuttur. Bu ise tutarlı bir anlayış olmayıp demokrasinin ana fikrini oluşturan “halkın kararlara katılımı ve kararların sorumluluğunu paylaşması” anlayışı ile hiçbir şekilde örtüşmemektedir.

M5: *“Demokrasi herkese söz hakkı ve yaşama hakkı demektir. Fakat ‘en kötü kural, kuralsızlıktan daha iyidir’ atasözünden hareketle demokratik hak bir ülkenin yönetimindeki fertlerin söz söyleme ve karar verme yetkileridir. Bir ülkenin devamı ve istikrarı esastır. Özel sektörde en başarılılarında bile bir yönetim ve karar mekanizması vardır. Hedefleri doğrultusunda sonuç alabilmek için planlama yaparlar. Planlama yetkisi tüm çalışanlarda eşit değildir. Ülke yönetiminde demokrasinin uygulanmasında da durum buna benzer olmalıdır. Ülkeyi yönetecekler yetkiyi alınca planlarını icra etmelidir. Sadece demokratik hak deyip herkese sınırsız özgürlük tanınmamalıdır.”*

Paragrafın ilk cümlesi, devam eden cümlelerle tutarsızlık göstermektedir. İlk cümlede herkesin söz hakkına sahip olması gerektiği belirtilirken “fakat” ile devam eden cümle ile ülke yönetiminde sadece yöneticilerin söz sahibi olması gerektiği, yönetime gelenlerin istediklerini yapmaları gerektiği,

ancak bu şekilde ülkenin devamının sağlanabileceği vurgulanmıştır. Bunun oldukça “kişi merkezli” ve demokratik açıdan oldukça olumsuz bir algı olduğu söylenebilir. Paragrafta yöneticilerin söz sahibi olması gerektiğine delil olarak özel sektörde yöneticilerin çalışanlara danışmadan planlamayı kendilerinin yapması örnek olarak gösterilmiştir. Dünyadaki demokratik ülkelerin her alanda değişime yön vermek ve geleceğe yönelik daha iyi kararlar almak için vatandaşlarının ihtiyaç ve beklentilerine önem verdikleri düşünüldüğünde bu durumun olumsuz demokrasi algısının yanı sıra yönetsel anlamda bilgi eksikliğini de açıkça gösterir nitelikte olduğu söylenebilir. Paragrafın; kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin de kısıtlı olması gerektiği düşüncesiyle bittiği görülmektedir. Paragrafın geneline bakıldığında oldukça “kişi merkezli” ve anti demokratik bir algının varlığı açıkça görülmektedir.

M6: *“Lider, yurttaşları arasında ayrım yapmamalı, hepsine kucak açabilecek vasfa sahip olmalıdır. Yöneten, halkının içinden olmalı, vatandaşlarının haklarını koruyup gözetmen olmalıdır.”*

Paragrafta her ne kadar egemenliğin yöneticilere ait olması gerektiğine yönelik doğrudan bir söylem yer almasa da halkı koruyup kollayan “lider” ve “yönetici” vurgusunun yani “kişi merkezli” bir algının varlığı göze çarpmaktadır. Demokrasilerde vurgunun lidere değil, hukuka olması gerektiği düşünüldüğünde bunun anti demokratik bir algı olduğu söylenebilir.

Demokrasinin İşlevi: Müdürlerin demokrasi söylemlerinde öne çıkan repertuarlardan biri de “demokrasinin işlevi” repertuarıdır. Müdürlerin söylemlerinde demokrasinin olumlu işlevlerinin olduğu ve olumsuz işlevlerinin olduğu şeklinde bir ikilemin yer aldığı görülmektedir.

Müdürlerin **“demokrasinin olumlu işlevlerinin”** olduğuna dair söylemleri ve söylemlere dair yorumlamalar aşağıda yer almaktadır:

M7: *“İnsanları hayvanlardan ayıran en önemli özellik insanların aklıdır. İnsanlarda koşullu refleks azdır onun için de insanlara ne kadar yönlendirme yaparsanız yapın sonunda aklın yolunu kendileri bulurlar.”*

Yukarıdaki paragrafta demokrasi ile ilgili doğrudan ilişkili bir cümle yer almamaktadır. Ancak bu cümlelerin “demokraside halkın düşüncelerinin çeşitli algı yöntemleriyle şekillendirildiği” fikrine karşıt olarak söylendiği düşünülmektedir. Bireylerin demokratik yönetimlerde, özgür iradeleriyle doğruyu bulabilecekleri, sanıldığı gibi halkın çeşitli yollarla kolayca kandırılamayacak kadar akıllı ve donanımlı olduğu vurgulanmaktadır. Bu algının ise olumlu bir demokrasi algısı olduğu söylenebilir.

Müdürlerin **“demokrasinin olumsuz işlevlerinin”** olduğuna dair söylemleri ve bunlarla ilgili yorumlamalar aşağıda yer almaktadır:

M2: *“Demokrasi halkın kendi kendini yönetmesidir ama halkın tamamı kendini yönettiğini düşünürken aslında çoğunluğun seçtiği yönetimi kabul etmek zorunda kalıyor. Çeşitli algı yöntemleriyle halkın düşünceleri şekillendiriliyor. TV, internet çağında gösterilmek isteneni görüyor, bilmemizi istediklerini biliyoruz. Kendini gelişmiş olarak tanımlayan ülkelerin, bencil ve açgözlü hareketlerini gizleme yoludur onlar için demokrasi.”*

Paragrafın ilk cümlesinde demokrasinin aslında halkın yönetimi olmadığı, devleti “çoğunluğun” yönettiği fikri yer almaktadır. Bu demokrasinin unsurlarının ve özellikle çoğulculuk ve hukukun üstünlüğü ilkelerinin bilinmediğini göstermektedir. Devam eden cümlelerde ise “çoğunluğun” bile aslında gerçekte yönetmediği, halkın düşünce ve davranışlarının çeşitli yollarla şekillendirildiği ifade edilmektedir. Burada dolaylı olarak halka ve halkın verdiği kararlara güvenmeme durumu söz konusudur. Demokrasi adına gerçekleştirilen yanlış uygulamaların demokrasinin kendisine mal edildiği de görülmektedir. Ortaya çıkan yanlış uygulamaların adına demokrasi denilse de gerçekte demokrasi olmadığı ayırt edilememektedir. Yine sonraki cümlede demokrasinin aslında devletlerin kötü emellerini gizlemek için kullanılan “paravan bir sistem” olduğu vurgulanmıştır. Burada devletlerarası ilişkiler ile bir yönetim şekli olarak demokrasinin birbirine karıştırıldığı görülmektedir. Paragrafın geneli demokrasiye ve onun felsefesine inanılmadığını ve demokrasi hakkında yeterli bilgiye sahip olunmadığını gösterir niteliktedir.

M3: *“Demokrasi en güzel yönetim şekillerinden biridir demeyi gerçekten çok isterdim. Özde bu böyle olabilir. Amaçlanan da belki böyledir. Uygulamalara bakıldığında çok farklı demokrasi anlayışlarıyla karşılaşırız. Emperyalist güçlerin oyuncağı haline gelmiş ülkeleri görünce demode olmuş bir yönetsel anlayışı kucacağınızda buluyorsunuz. Demokrasi milletlere giydirilmiş dar bir gömlektir. Ülkeleri kabuğundan çıkarmayan çıktığında kontrol eden bir sistem. Tüm savaşların demokrasi için yapıldığını düşünürseniz nasıl bir oyun sergilendiğini daha iyi anlarsınız. Evet demokrasi halkın kendi kendini yönetmesi, vekillere yetki vermesidir. Seçimlerin hemen akabinde seçmenin avutulması, vatana millete sadık kalma yeminlerinin unutulmasıdır. İnsana insanca davranmanın, onu anlamanın, yaşatmanın adı olmalı demokrasi. Yok değilse insancıl olmanın çareleri aranmalıdır.”*

Yukarıdaki paragrafta ilk cümlede demokrasinin iyi bir yönetim şekli olmadığı belirtilmiştir. Devam eden cümlede ise bir tutarsızlık söz konusudur. Başlangıçta demokrasinin iyi bir sistem olmadığı dile getirilirken devamında demokrasinin özünde iyi olduğu belirtilmektedir. Devamında, demokrasinin gelişmiş devletler tarafından küçük devletleri yönetmek için kullanılan bir sistem olduğu dile getirilmiştir. Burada devletlerin birbirleri ile ilişkileri ile devletlerin kendi yönetim işlerinin

birbirine karıştırıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca demokrasi ile uyuşmayan/aslında demokrasi olmayan uygulamaların demokrasiye mal edildiği de görülmektedir. Paragrafın son cümlesinde demokrasinin “insanı insanca yaşatmanın adı” olması gerektiği vurgulanmaktadır. Burada aslında demokrasinin tanımı yapılmakta ama bunun demokrasi olduğu ayıt edilememektedir. Bu durumda aslında demokrasinin bilinmediği, anlaşılmadığı söylenebilir. Paragraf “başka çareler aranması” yani “demokrasiden vazgeçilmesi” gerektiği düşüncesi ile bitmektedir. Paragrafın genelinde demokrasiye dair oldukça olumsuz bir algının mevcut olduğu ve demokrasinin bilinmediği/anlaşılmadığı söylenebilir.

Demokrasinin Unsurları: Müdürlerin demokrasi söylemlerinde öne çıkan repertuarlardan bir diğeri “demokrasinin unsurları” repertuarıdır. Bu repertuarda müdürlerin; temel hak ve özgürlükler, eşitlik ve adalet, çoğulculuk, hukukun üstünlüğü, kuvvetler ayrılığı, muhalefet ve seçime yönelik söylemleri yer almaktadır. Müdürlerin demokrasinin unsurlarına yönelik söylemleri ve yorumlamaları aşağıda yer almaktadır:

M1: *“Çoğulculuk esasıyla yola çıkıldığı için baskı ya da kontrol edebilme, hüküm sürme gibi bir derdi yoktur. Çok sesli bir ortak aklın kısa adıdır.”*

Paragraftaki vurgu demokrasinin “çoğulculuk” unsuruna yapılmıştır. Ortak akıl ile toplu şekilde alınan kararların kişilerin tek başlarına alacakları kararlardan daha kaliteli olacağı inancı desteklenmiştir. Çoğulculuk anlayışı ile baskı ve kontrolün azalacağı belirtilmektedir. M1 kodlu müdürün genel olarak olumlu bir demokrasi algısına sahip olduğu görülmektedir.

M2: *“Hukukun üstünlüğüne katılıyorum keşke anlatıldığı gibi uygulanabilse. Devlet gücünü temsil eden bireylerdir ve az sayıda bireye çok yetki vermek faydadan çok zarar getirir. Zira insanoğlu kibir hırs sahibidir ve yetkiyi kötüye kullanabilir. Kuvvetler ayrılığı şart. Muhalefet olmak zorunda. Farklı görüşler olacak ki insanlar akıl yoluyla düşünsün, yordasın ve kendine uyanı desteklesin. Rekabet daha iyisini yapmaya teşvik eder. Çok seslilik bir orkestrayı renkli kılar. Başta karmaşa gibi gelebilir ama aynı notayı tutturup uyum yakalandığında da dinlemek zevk verir.”*

Paragrafta; “hukukun üstünlüğü”, “kuvvetler ayrılığı”, “muhalefet” ve “çoğulculuk” kavramlarına olumlu bakışın söz konusu olduğu görülmektedir. Paragrafta, yetkilerin tek kişide/az kişide toplanmasının zararlı olduğunun, kötüye kullanılabileceğinin, asıl yetkinin halkta olması gerektiğinin düşünüldüğü ve kuvvetler ayrılığının desteklendiği görülmektedir. Çoğulculuğun karışıklık gibi görünse de aslında zenginlik olduğu görüşü hâkimdir. Muhalefet ile insanlara seçenek sunulduğunun düşünüldüğü, böylece çeşitliliğin desteklendiği görülmektedir. Ancak paragrafta muhalefet kavramının “geri bildirim” yönünün değil “rekabet” yönünün vurgulandığı görülmektedir. Bunun olumsuz bir algı olduğu söylenebilir.

M4: *“Demokrasi ile yönetilen ülkede sağ ve sol görüşlü vatandaş ayrımı yapılmaz. Demokraside herkes eşit olmalıdır. Sosyal ve kültürel alanda hiçbir kısıtlama olmamalıdır. Demokrasi insan haklarını korumaktır. Demokrasi insana saygıyı simgeler. Demokrasilerde bulunması gereken bazı özellikler vardır; tüm vatandaşların eşit şekilde kanun uygulamalarından faydalanması, özgür ve adil seçimlerle hükümeti seçmek, tüm vatandaşların insan haklarının korunması.”*

Yukarıda demokrasinin unsurları olarak; eşitlik ve adalet, temel hak ve özgürlükler ile seçim vurgulanmıştır. M4 kodlu müdürün bu kavramlara dolayısıyla demokrasiye yönelik olumlu algıya sahip olduğu görülmektedir.

M6: *“Demokrasi tanımı içinde özgürlüğü, insan haklarını ve eşitliği barındırıyor. Bana kalırsa bu tanımın içine eğitimi de eklemek gerekir. Bireylerin yönetime dâhil olabilmesi için okuyan, düşünen, yorumlayan pozisyonda olması gerekir. Aksi takdirde körü körüne bağlanmalar gerçekleşir. Demokrasi ile yönetilen bir toplumda bireyler cezalandırılacakları korkusuyla fikirlerini söyleyemez hale gelmemelidir. Demokratik bir toplumda iktidar da muhalefet de birbirini düşman olarak görmemeli ‘savaşta her şey mubahtır’ cümlesinin içini etik olmayan durumlarla doldurmamalıdır. Hukuk, iktidardan daha üstün olmalı, vatandaşlar dil, din, ırk, cinsiyet, statü ayrımı gözetilmeksizin yasalar önünde eşit olmalıdır. Demokratik yönetimde adalet olmazsa olmazdır. Yargılanmadan hiçbir vatandaşa suç atfedilmemeli, her suçun cezası adil biçilmelidir.”*

Yukarıdaki paragrafta genel olarak; temel hak ve özgürlükler, fikir hürriyeti, eşitlik, adalet, adil-eşit yargılama, muhalefet ve hukukun üstünlüğü üzerinde durulmuştur. Bu durum demokrasinin unsurları yani demokrasi hakkında bilgi sahibi olunduğunu gösterir niteliktedir. Halkın yönetime etkin bir şekilde dâhil olması gerektiği ve bunun için de eğitimin gerekli olduğu belirtilmiştir. Bunun da doğru bir algı olduğu söylenebilir.

M8: *“Çoğulcu, özgürlükçü ve bireyci anlayışın günümüzde anlayış bakımından hâkim olması sebebiyle demokrasi kavramının insan hakları kavramı ile birlikte kullanılıyor olmasından kaynaklandığından yola çıkmak lazım. Tabi bu kavramlar oluşturulurken özellikle nelerin demokratik karar alma mekanizmalarına konu olabileceği, nelerin olamayacağı konusunda bir açıklığın olduğunu söylemek gerekir düşüncesindeyim.”*

Her ne kadar yukarıdaki paragrafta M8 kodlu müdürün ne anlatmak istediği açık olarak ifade edilmemiş olsa da demokrasinin unsurları olan çoğulculuk, hak ve özgürlükler ve birey merkezli olma olgularına olumlu bir bakışın olduğu düşünülmektedir. Ancak bu kavramların

uygulamaya konulmasında hâlihazırda bazı “açıkların” yani problemlerin olduğunun düşünüldüğü tahmin edilmektedir.

M2: *“Herkes eşittir insan olarak. Demokrasinin vazgeçilmezidir eşitlik, özgürlük, insan hakları. Eşit oy anlayışı sorgulanabilir. Ancak bu konudaki standartsız yaklaşım karmaşa doğurur. Keşke herkes bilinçli oy verse. Fakat mümkün olmuyor ve hayatında bir kitap okumamış topluma faydalı bir katkıda bulunmamış kişiyle eşit ölçüde etkiye sahip oluyorsunuz.”*

Yukarıdaki paragrafta ilk iki cümlede eşitliğin ve insan haklarının önemine vurgu yapıldığı görülmektedir. Ancak devam eden cümlede her vatandaşın eşit oy hakkı eleştirilmektedir. Bu iki fikir birbiri ile tutarsızlık göstermektedir. Paragrafta; herkesin bilinçli oy vermediğinin, bu nedenle herkesin eşit oy hakkına sahip olmaması gerektiğinin, yani eğitimsiz insanların ülke yönetiminde söz sahibi olamayacağının düşünüldüğü görülmektedir. Diğer bir deyişle eğitilmiş kişi ile eğitimsiz kişinin aynı haklara sahip olamayacağı/olmaması gerektiği vurgulanmaktadır.

Müdürlerin Eğitim Söylemleri

Müdürlerin eğitim söylemlerindeki açıklayıcı repertuarlar; “eğitimde öğretmen-öğrenci rolü”, “seviye sınıfları” ve “eğitimde veli rolü” olarak belirlenmiştir. Her repertuar için müdürlerin söylemlerinden alıntılar verilmiş ve gerekli yorumlamalar yapılmıştır.

Eğitimde Öğretmen-Öğrenci Rolü: Müdürlerin eğitim söylemlerinde en öne çıkan repertuar “eğitimde öğretmen-öğrenci rolü” repertuarıdır. Müdürlerin bu repertuardaki söylemlerinde; öğrencinin merkezde olması/öğretmenin rehber olması gerektiği ile öğretmenin merkezde olması gerektiğine dair bir ikilem yaşadıkları görülmektedir.

Müdürlerin “**öğrencinin merkezde olması**” gerektiği ile ilgili söylemleri ve bunlara ilişkin yorumlamalar aşağıda verilmiştir:

M1: *“Öğretmenin zaman zaman rehber olduğu, zaman zaman merak uyandıracak şekilde sorular soran bir öğrenci olduğu, öğrencinin duygu dünyasına dokunabilen ve onun bilişsel, duyuşsal ve psikomotor yeterliklerinin gelişmesine rehberlik eden, bir nevi içinde olduğu futbol maçının gerektirdiği hareketleri yapabilmesi için antrenman yapan futbolcu gibi hayata her yönüyle hazırlanmasına katkı sağlayan, öğretmen ve öğrencinin işbirliğine, iletişimine, etkileşimine eğitim demek mümkün. Bilginin kitaplarla kesinleştirilerek merakın yok edilmesi, öğrenmenin ve öğretmenin hızını yavaşlatacaktır. Merakın uyandırılması için bilginin hayatla ilişkilendirilmesi gerekir.”*

Paragrafta öğretmenin rolü zaman zaman “rehber olmak”, zaman zaman ise “soru soran bir öğrenci olmak” olarak belirtilmiştir. Paragraftaki “soru soran bir öğrenci olmak” tabiri ile “öğrenme

ortağı” olmanın kastedildiği düşünülmektedir. Ayrıca öğretmen futbol antrenörüne benzetilmiş yani “koç” olarak tarif edilmiştir. Öğretim sürecinin; “işbirliği”, “iletişim” ve “etkileşim” sonucu oluştuğu vurgulanmaktadır. Paragraftaki “bilginin kitaplarla kesinleştirilmesi” ile kastedilen bilginin hazır olarak sunulması olduğu düşünüldüğünde bilginin hazır olarak sunulmasına karşı olunduğu görülmektedir. Paragrafta öğretmenin öğrenciyi hayata hazırlaması ve bilgilerin gerçek hayatla ilişkisinin kurulması gerektiği fikri mevcuttur. Bütün bunların öğrenci merkezli bir algıya işaret ettiği söylenebilir.

M4: *“Eğitim anlayışının değiştiği günümüzde eğitim sistemlerinin de değişimi şart olmuştur. Öğrenci merkezli eğitimde öğretmenin rolü bilgi veren iken, katılımı teşvik edici ve güdüleyici olmaktadır. Öğretmenin mutlak otoritesi ortadan kalkmakta, yapıcı ve özendirici bir öğretmen öğrenci diyalogu kurulmaktadır. Şimdiye kadar uygulanan sistemde tek belirleyici öge olarak öğretmen kabul edilmiş, öğrenci hesaba katılmamıştır. Yeni sistem bunun tam tersi olmalıdır. Öğretmenler ve yöneticiler de bu konuda yeniden yetiştirilmelidir. Eğitim öğretim etkinlikleri öğrenci merkezli olarak planlamalı, okulda her yönüyle bir işbirliği kültürü geliştirilmelidir. Eğitimde ezberciliğin yerini düşünme ve araştırma almalıdır.”*

Yukarıdaki paragrafta, öğretmenin “katılımı teşvik edici”, “güdüleyici”, “özendirici” yani “rehberlik” rolü ön plana çıkarılmıştır. Bunun öğretmen rolleri açısından öğrenci merkezli bir anlayış olduğu görülmektedir. Öğretmenin sınıftaki “mutlak otorite” olan rolü yerine “işbirliği” ve “etkileşim” odaklı rolüne vurgu yapılmıştır. Paragrafta aynı zamanda ezberci anlayışa karşı çıkılmakta olduğu, araştırma ve düşünmeye dayalı yani yapılandırmacı anlayışa uygun öğrenmenin savunulduğu görülmektedir.

M6: *“Çocukların büyüme süreçleri dikkate alınarak verilen eğitim sıkıcılıktan arındırılmış, kendini tekrar etmeyen, yaparak yaşayarak gerçekleşen bir eğitim olmalı. Yani teorik bilgileri mükemmel, ezberi harika ama uygulama noktaları zayıf bireyler yetiştirilmemeli. Sınıflar kalabalık olmamalı, uzmanlar çocuğu gözlemleyebilmeli, ilgi ve yeteneklerini tespit edebilmeli. Bu süreçte çocuk yavaş yavaş ailesi ve öğretmenleri ile yapmak istediklerini paylaşmaya başlayacak, aileler ve uzmanlar da çocuğu gözlemleyecek. Ortaokul bitiminde çocuk, veli, öğretmenler ve uzmanlar çocuğun yapmak istediği mesleği tespit etmiş olacak. Böylelikle istediği alanda uğraştığı için mutlu olacak ve maddi yönden kendini daha çabuk gerçekleştirecek. Anlattığım eğitim sürecinden geçen bireyin her şeyden daha önemli bir yönü de olacak: Entelektüel bakış açısı.”*

Paragrafta öğrencinin gelişim özelliklerine uygun, eğlenceli, yaparak yaşayarak gerçekleşen ve uygulama odaklı bir eğitim tasviri dikkat çekmektedir. Bu süreçte öğretmenin görevi; gözlem yapmak, rehberlik yapmak ve yönlendirmek olarak tarif edilmiştir. Bu algının öğrenci merkezli anlayışa uygun

olduğu görülmektedir. Öğrencinin kendini gerçekleştirme ve entelektüel bakış açısı kazanması eğitimin amacı olarak vurgulanmıştır. Bunun da öğrenci merkezli bir bakış açısı olduğu söylenebilir.

M7: *“Eğer şekillendireceğimiz öğrenci ise kesinlikle öğrenci merkezli bir anlayış olacak, öğretmen, veli ve imkânlar öğrenci merkezine yönlendirilecektir. Hiçbir fırıncı unu, hamuru yok sayarak ben ustayım, iyi ekmek yaparım ya da benim fırınım çok iyi ekmek çıkarır diyemez.”*

Paragraftaki eğitimle “öğrencinin şekillendirileceği” düşüncesi aslında öğrenci merkezli anlayışa uygun bir algı değildir. Ancak M7 kodlu müdürün “şekillendirmek” tabirini “öğrenciyi yetiştirmek, eğitmek, ona rehberlik etmek” anlamında kullandığı düşünülmektedir. “Unun hamurun yok sayılmaması” tabiri “eğitimin muhatabı öğrenci ise merkeze alınacak olan da odur.” şeklinde düşünüldüğünde paragrafta öğrenci merkezliliğe dair olumlu bir algının var olduğu söylenebilir.

Müdürlerin **“öğretmenin merkezde olması”** gerektiği ile ilgili söylemleri ve bunlarla ilgili yorumlamalar aşağıda verilmiştir:

M2: *“Eğitimde yenilikçi yöntemler kullanmasam da eski usul öğrenmenin daha etkili olduğu kanaatindeyim. Öğrenciye her konuda seçme hakkı verilemez. Doğru olanı seçme bilincine sahip çok az öğrenci vardır. Bu özgürlüğü bilinçsiz çocuklara vermek onların iyiliğine olmaz. Gençlere sağlanan kıyafet serbestliği, oyunla eğitim gibi konularda uygulanan politikaların da mevcut durumu daha da kötüleştirdiği görüşüne katılıyorum. Formaya da tek tip askeri düzen diye kulp takıldı. Şimdi düzen yoksunu saçma sapan tipler türedi. Şu bir gerçek ki bireysel farklılıklar doğrultusunda her öğrenciye sadece kılavuzluk yapılmaz. Elinden tutup götürmek gerekir bazı çocukları. Çocuklar oyunla öğrenebilir mi evet, ama her şey oyunla öğretilemez. Dersin ders olduğunu anlaması gerek. Eğlenerek öğrenme, oyunla öğrenme uyguladığım derslerde bazen başıma gelen bir olay var: ‘Öğretmenim ne zaman ders işleyeceğiz.’ Çoklu zekâ fikri de bir ‘acaba olabilir mi’ diye düşünmemeye sebep oldu.”*

Yukarıdaki paragrafın daha ilk cümlesi M2 kodlu müdürün öğrenci merkezli yaklaşımı kullanmadığını, benimsemediğini, davranışçı/geleneksel eğitim algısına sahip olduğunu açıkça ortaya koyar niteliktedir. Paragrafta öğrencilere seçme hakkı verilemeyeceğinin, öğrencilerin bu düzeyde bir bilince, kendi kararlarını alabilecek kapasiteye sahip olmadıklarının düşünüldüğü, kıyafet serbestliği fikrinin de eleştirildiği görülmektedir. Öğrencileri “kontrol altında tutmak” gerektiği temeline dayanan bu anlayışın oldukça öğretmen merkezli olduğu söylenebilir. Paragrafta öğrenciye “rehberlik” yapmanın yetmeyeceği, “elinden tutup götürmek” gerektiği görüşü dile getirilmiştir. Öğretmenin görevinin geleneksel anlayışa uygun olarak “bilgiyi öğretme” olduğunun düşünüldüğü, öğrenci merkezli anlayışa uygun olan “rehber olma”, “kolaylaştırma” ve “koçluk yapma” rollerinin kabul edilmediği açıkça görülmektedir. Paragrafta etkinlik yoluyla ve eğlenirken öğrenme fikrine de karşı çıkılmaktadır. Öğrenci merkezli eğitimde desteklenen; “etkinlik yoluyla öğrenirken öğrencinin ders işlendiğinin bile farkında olmaması” anlayışının M2 kodlu müdür tarafından eleştirildiği, ayrıca çoklu

zekâ kavramına da şüpheli hatta olumsuz bir bakışın olduğu görülmektedir. Tüm bunlar öğrenci merkezli algının oldukça uzağında olduğunu gösterir niteliktedir.

M3: *“Öğretmeni merkeze alan öğrenme yaklaşımından kolay kolay vazgeçilemeyeceğini düşünüyor, zaman zaman öğrenci merkezli yaklaşımlara da yer verilmelidir kanaatindeyim. Öğrencilerin fazlaca merkeze alındığı gerçeğinden hareketle ahlaki bir çöküşün tetikleyicisi olma durumları hâsıl olmuşken bunun yanında disipline edilemeyen neslin oto kontrolünü yine kendilerine bırakmak zafiyete yol açacaktır. Öğretmeni tanımayan öğrenci ne anlatıldığı ile ilgilenmeyecektir. O yüzden öğrenci merkezli çalışmalarda dahi asıl gücün öğretmen olduğu vurgusu hep olmalıdır.”*

Yukarıdaki paragrafta aslolanın öğretmen merkezli eğitim olduğu, ancak zaman zaman öğrenci merkezli de olunabileceği belirtilmektedir. Bu durumun kendi içinde tutarsızlık gösterdiği söylenebilir. Öğrenci merkezli ve öğretmen merkezli eğitimlerin arkasında yatan felsefelerin birbirinden tamamen farklı olduğu, bir kişinin hem öğretmen hem de öğrenci merkezli anlayışa sahip olabilmesinin mümkün olmadığı düşünüldüğünde M3 kodlu müdürün öğrenci merkezli eğitim anlayışına hâkim olmadığı söylenebilir. Paragrafın devamında öğrencinin merkeze alınmasının, yani kontrolün eline verilmesinin ahlaki çöküşe yol açacağı, bu durumda öğrencilerin öğretmeni dinlemeyeceği, bu nedenle de “gücün öğretmenin elinde olması” gerektiği düşüncesi yer almaktadır. Paragrafın geneline bakıldığında öğrenci merkezli eğitim anlayışına hâkim olunmadığı ve bu anlayışa karşı olumsuz bir algıya sahip olunduğu görülmektedir.

M5: *“Öğretmenin bir rol model olduğu unutulmamalı, bu bağlamda rolünü büyük bir titizlikle icra etmelidir. Dersler işlenirken sosyal hayatla ilgi kurulum öğrencinin toplumun bir parçası olacağı unutulmamalıdır. Adı üzerinde öğrenciye önce eğitim, davranış güzelliği kazandırmak sonra da bilgi öğretmek esastır. Öğretmen ödev alışkanlıklarını kazanmaları için öğrencileri sürekli denetlemelidir.”*

Paragrafta öğretmenin “rol model olma”, “öğrenciyi şekillendirme” görevi vurgulanmıştır. Ebbette öğretmenler toplumda saygı gören ve bu nedenle de ister istemez rol model haline gelen kişilerdir. Ancak aynı şekilde düşünen, aynı şekilde davranan, birbirine benzeyen “tek tip” öğrenci yetiştirme şeklinde düşünüldüğünde bunun öğretmen merkezli bir anlayış olduğu söylenebilir. Paragrafta öğrencilerin “gelecekte toplumun bir parçası olacakları” düşüncesi de yer almaktadır. Bu da öğrenci merkezli algıya ters olan “eğitim hayat için bir hazırlıktır” anlayışına işaret etmektedir. Paragraftaki “bilgi öğretmek” kavramı ve öğrencilerin ödevlerinin sürekli denetlenerek ödev alışkanlığı kazandırılması fikri de tümüyle öğretmen merkezli geleneksel anlayışa işaret etmektedir.

Seviye Sınıfları: Müdürlerin eğitim söylemlerinde yer alan diğer bir repertuar “seviye sınıfları” repertuarıdır. Bu repertuardaki söylemler ve yorumlamaları aşağıda verilmiştir:

M2: “Seviye sınıfları çok doğru bir sistem gibi görünmeyebilir ama sınıfta çok başarılı çocukların orta ayarda ders anlatımıyla potansiyellerinin açığa çıkmasının engellendiğini düşünüyorum. Bu çocuklara daha fazlasını verebilecekken az başarılı öğrencilerle aynı derecede eğitim almalarının onlara kötülük olduğunu, onların standarda uydurulduğunu düşünüyorum.”

Yukarıdaki paragrafta seviye sınıflarına olumlu bir bakışın söz konusu olduğu görülmektedir. Bu bakışın odak noktasını ise “başarılı” öğrenciler oluşturmaktadır. “Başarılı” olduğu düşünülen öğrencilerin potansiyellerinin açığa çıkarılmasının önemsendiği görülürken “başarısız” diye etiketlenen öğrencilerin bu durumdan nasıl etkileneceğinin hesaba katılmadığı görülmektedir.

Kimlikler

Söylemlerin sahipleri ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan okul müdürleridir. Müdürlerin yedisi erkek, biri kadındır. Hepsi üniversite mezunu olup farklı branşlarda öğretmenlik yapmışlardır. Müdürlerin söylemlerinin hedef kitlesi; onların söylemlerinden dolayısıyla eylemlerinden etkilenen birincil olarak öğrenciler, daha sonra ilişki içinde oldukları diğer idareciler, öğretmenler ve eğitimin sonuçlarından etkilenen halktır.

Yer ve Zaman

Metinler müdürler tarafından 03.01.2019 ile 15.03.2019 tarihleri arasında Düzce ilinde yazılmıştır. 1999’da il statüsü kazanmış olan Düzce ili Karadeniz Bölgesi’nin Batı Karadeniz Bölümü’nde iki metropol kent arasında yer alan küçük bir ildir. Müdürlerin görev yaptıkları okullar Düzce il merkezinde yer alan, farklı başarı düzeylerine sahip, farklı türdeki okullardır.

İletişimsel Unsurlar

Bir eğitim örgütü olarak okul, eğitim sisteminin amaç ve ilkeleri doğrultusunda öğrencilere bilgi, beceri ve davranışların kazandırıldığı ve eğitim hizmetlerinin üretilip sunulduğu yerdir. Söylemlerin sahipleri; hem yönettikleri kurumun lideri, hem de eğitim lideri olarak eğitimin önemli unsurlarından olan müdürlerdir. Okul müdürü, etkili öğretimsel liderlik becerisi ile okulun etkili ve verimli çalışmasını sağlayacak olan kritik öneme sahip kişidir. Okul müdürlerinin okul ortamında doğru ya da yanlış, iyi ya da kötü, normal ya da anormal sayılan inanç sistemlerini ve eylemleri nasıl destekledikleri ve güçlendirdikleri oldukça önemlidir. Okul müdürlerinin sahip oldukları değerlerin ve çeşitli konulardaki algılarının öğrenci ve öğretmenler başta olmak üzere, hem okul içinde hem de okul dışında ilişki içinde oldukları kişilerin sahip oldukları ve olacakları değerlerin ve algıların oluşumuna ve dolayısıyla toplumsal yaşamın kalitesine doğrudan etki edeceği söylenebilir. Okul müdürlerinin sevgi, demokrasi ve öğrenci merkezli eğitim ile ilgili olumsuz algılarının, söylemlerinin ve dolayısıyla eylemlerinin öğrenci ve öğretmenlerin sevgi, demokrasi ve eğitim anlayışları ve söylemleri üzerinde

olumsuz etkili oluşturacağı, okul yaşantısı içinde sevginin, demokrasinin ve öğrenci merkezli eğitimin varlığını engelleyeceği söylenebilir. Bu bağlamda müdürlerin sevgi, demokrasi ve eğitim söylemleri de toplumdaki bu rolleri doğrultusunda değerlendirilmelidir.

Metinlerarasılık

M1 kodlu müdürün sevgiye dair söylemlerinde yer alan “karşılık beklemeden sevmek”, “sevilmek değil sevmek odaklı olmak” görüşlerinin, demokrasi söylemlerinde yer alan “tüm bakış açılarının herhangi bir baskı ya da engelle karşı karşılaşmadan saygıyla karşılanması, kişilerin düşüncelerinin baskı altına alınmaya çalışılmaması” şeklindeki görüşlerle uyum gösterdiği görülmektedir. Her iki söylemde de karşıdakine tanınan “özgürlük” anlayışı göze çarpmaktadır. Öğrenci merkezli eğitim söylemlerinde yer alan öğretmenin “kontrol” değil “rehberlik” yönünün vurgulanması, öğretmenin “öğrenme ortağı” olarak görülmesi de öğrenciye tanınan “özgürlük” ile ilgilidir. Öğrenci merkezli eğitim söylemindeki “öğretmen ve öğrencinin işbirliğine ve etkileşimine” yapılan vurgu ile demokrasi söyleminde yer alan “çoğulculuk” vurgusu da birbiri ile uyumlu görülmektedir. Bu durumda her bir metindeki söylemlerin uyumlu olduğu söylenebilir.

M2 kodlu müdürün sevgi söylemlerinde “beni sevdiğin kadar seni severim”, şeklinde bir sevgi algısının var olduğu, demokrasi söylemlerinde “kişi merkezli” ve demokratik olmayan algıların var olduğu, eğitim söylemlerinde ise öğrencileri “kontrol altında tutmak” gerektiği temeline dayanan öğretmen merkezli bir anlayışın var olduğu görülmektedir. Sevgi söylemlerinde yer alan; “her insanın sevme ve sevilme duygusuna aynı şekilde ihtiyaç duymadığı” görüşü, demokrasi söylemlerinde yer alan “her vatandaşın ülkenin karar alma süreçlerine katılmak için eşit derecede nitelikli sayılamayacağı” görüşü ve “öğrencilerin seviye sınıflarına ayrılması gerektiği” görüşü insana atfedilen değer bağlamında aynı felsefeyi yansıtmakta ve birbiriyle uyum göstermektedir. Demokrasi söylemlerinde yer alan “çoğunluğun fikrine her zaman güvenilemeyeceği, yöneticinin tek başına doğru kararlar alabileceği” görüşü ile öğrenci merkezli eğitim söylemlerinde yer alan “öğrencilerin doğru olanı seçme bilincine sahip olmadıkları, onlar yerine öğretmenin karar vermesi gerektiği” görüşü de birbiri ile uyum göstermektedir. Bu durumda M2 kodlu müdürün tüm metinlerdeki söylemlerinin uyum gösterdiği, sevgi, demokrasi ve öğrenci merkezli eğitim algıları arasında bir ilişki olduğu söylenebilir.

M3 kodlu müdürün sevgi söylemlerinde beklentiye dayalı bir sevgi algısı, dolayısıyla koşullu bir sevgi algısı yer almaktadır. Eğitim söylemlerinde ise aslolanın öğretmen merkezli eğitim olduğu vurgulanmaktadır. Demokrasi söylemlerinde “demokrasinin istismar edilerek kötüye kullanıldığı fikri” yer almaktadır. Eğitimdeki söylemlerinde ise “öğrencinin merkeze alınmasının, kontrolün eline verilmesinin öğrenci tarafından istismar edileceği bu durumun zafiyete, ahlaki çöküşe yol açacağı, bu nedenle de gücün öğretmenin elinde olması gerektiği” düşüncesi hâkimdir. Her iki söylemde de istismar edilme ihtimaline binaen demokrasi ve öğrenci merkezli eğitim anlayışından vazgeçme

durumu söz konusu olup bu iki durum uyum göstermektedir. M3 kodlu müdürün sevgi söylemlerindeki “sevginin zor olduğu ve güçlü kişilerin işi olduğu” düşüncesi ile öğrenci merkezli eğitim söylemlerindeki “gücün öğretmende olması gerektiği” düşüncesi de güce yapılan vurgu açısından birbiri ile uyumludur. M3 kodlu müdürün tüm metinlerdeki söylemlerinin uyum gösterdiği görülmektedir.

M4 kodlu müdürün demokrasi söylemlerinde “halkın kendi kendini yönetmesi ve kısıtlama olmadan demokratik yaşama etkin olarak katılması” vurgulanmıştır. Öğrenci merkezli eğitim söylemlerinde ise “öğretmenin mutlak otoriteye sahip olmayan, öğrenci katılımını teşvik edici” rolü üzerine vurgu yapılmıştır. Her iki söylemde de “etkin katılım” ve “özgürlük” vurgusu göze çarpmaktadır. Aynı şekilde sevgi söylemlerinde yer alan “karşıdakini hiçbir beklenti olmadan olduğu gibi kabul etmek, onun özgür bir birey olmasına izin vermek” şeklindeki düşüncede de “özgürlük” vurgusu hâkimdir. Bu durumda her bir söylemin birbirini desteklediği söylenebilir.

M5 kodlu müdürün demokrasi söylemlerinde yer alan “yöneticilerin söz sahibi olması gerektiği ancak bu şekilde ülkenin devamının sağlanabileceği” düşüncesi ile öğrenci merkezli eğitim söylemlerinde yer alan “öğretmenin bilgi öğretmekten sorumlu olduğu, ödev alışkanlığı kazandırmak için sürekli denetleme yapması gerektiği, rol model olma görevi olduğu” düşünceleri “yönetici/öğretmen merkezli” anlayışa işaret etmekte olup birbiri ile uyum göstermektedir. M5 kodlu müdürde sevgiye ilişkin olumlu algıların olduğu, ancak koşulsuz sevgi anlayışının tam olarak oluşmadığı görülmüştür. Bu durumda her bir söylemin birbirini desteklediği söylenebilir.

M6 kodlu müdürün demokrasi söylemlerinde yer alan “özgürlük, insan hakları, halkın yönetime etkin bir şekilde dâhil olması” vurgusu ile öğrenci merkezli eğitim söylemlerinde yer alan “öğretmenin rehber olması, öğrencinin yaparak yaşayarak, uygulama odaklı öğrenmesi ve kendini gerçekleştirmesi” düşüncesi halkın ve öğrencilerin belirli kalıplara sokulmadan kendileri ile ilgili kararlara katılarak özgürce kendilerini gerçekleştirmelerine izin verilmesi bağlamında uyum göstermektedir. Sevgi söylemlerinde yer alan “sevme eyleminin kalıplara ve karşılıklara bağlanmaması” gerektiği düşüncesi de bu algıyı destekler niteliktedir. Bu anlamda her bir söylemin birbirini desteklediği söylenebilir.

M7 kodlu müdürün demokrasi söylemlerinde yer alan “bireylerin özgür iradeleriyle doğruyu bulabilecekleri” vurgusu ile “eğitimin muhatabının öğrenci olduğu ve merkeze alınması gerektiği” şeklindeki düşüncenin halkın/öğrencinin merkeze alınması bağlamında uyumlu olduğu söylenebilir. M7 kodlu müdürün olumlu bir sevgi algısına sahip olduğu da görülmüştür. Bu bağlamda her bir söylemin birbirini desteklediği söylenebilir.

M8 kodlu müdürün sevgi söylemlerinde “karşılık beklemeden koşulsuz sevme” vurgusu hâkimdir. Demokrasi söylemlerinde “birey/halk merkezli olma” olgularına olumlu bir bakışın olduğu görülmüştür. Bu iki söylemin uyumlu olduğu söylenebilir. Ancak M8 kodlu müdürün öğrenci

merkezli eğitim söylemlerinde öğrenci merkezli eğitimin desteklendiğini ya da desteklenmediğini gösteren bir argüman yer almamaktadır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçları; “Müdürlerin Sevgi Algıları”, “Müdürlerin Demokrasi Algıları”, “Müdürlerin Öğrenci Merkezli Eğitim Algıları” ve “Müdürlerin Sevgi, Demokrasi ve Öğrenci Merkezli Eğitim Algıları Arasındaki İlişkiler” olmak üzere dört başlık altında ele alınmıştır.

Müdürlerin Sevgi Algıları

“Sevgiye Karşılık Bekleme/Beklememe” ile ilgili olarak; müdürlerin sevgiye karşılık beklenmesi ve beklenmemesi gerektiği şekilde iki farklı algıya sahip oldukları görülmüştür.

Bazı müdürler sevgiye karşılık beklenmemesi, almaya değil vermeye odaklanılması, sevgide menfaatçi, çıkarıcı ve bencil olunmaması, karşılık beklemenin insanı rahatsız ve huzursuz edeceği yönünde görüşlere sahiptirler. Müdürlerin kişiyi belirli özelliklerine göre değil, değişmesine ihtiyaç duymadan, bütünüyle, olduğu gibi sevmek gerektiğini, sevginin kişiyi öfke, korku ve bencillik gibi kötü duygulardan arındıracağını düşündükleri görülmüştür. Bunların koşulsuz sevgi algısı olduğu görülmektedir.

Bunun yanında bazı müdürlerin karşılık ve beklentiye dayalı bir sevgi anlayışına sahip oldukları görülmüştür. Müdürlerin; annenin çocuğuna duyduğu sevginin bile karşılıklı olduğunu, diğer insanlardan sevgi beklemenin doğal olduğunu, diğerlerinin sevgisine ihtiyaç duyulduğunu, sevmenin bir araç mutluluğun ise bir amaç olduğunu düşündükleri belirlenmiştir. Halbiki sevgi, karşılıklı tepkiler üzerine kurulu değildir, hiçbir kişisel kar amacı gütmeyen, pazarlığa dayanmaz ve sevgiye kimin karşılık verdiğini ya da vermediğini takip etmez. Gerçek olan, hiçbir şey beklemeden başka birini bütünüyle sevmektir (Jampolsky, 1995; Post, 2003).

“Sevgi-Değer İlişkisi” ile ilgili olarak; müdürlerin güven, fedakârlık, iyilik, şefkat, menfaatsizlik değerleri ile sevgi arasında olumlu ilişki kurdukları görülmüştür. Ancak sevgi-değer ilişkisinde genel olarak sevginin değil bu değerlerin temele alındığı belirlenmiştir. Müdürlerin; sevgide güveni temele aldıkları, sevgi ile hoşgörüyü eş anlamlı kullandıkları, fedakârlık duygusuna oldukça fazla vurgu yaptıkları, sevgiyi “katlanmak”, “dayanmak”, “tahammül etmek” anlamlarına gelen “müsamaha” kavramı ile açıkladıkları görülmüştür. Bu bağlamda müdürlerde koşulsuz sevgi anlayışının oluşmadığı görülmüştür.

“Sevginin Oluşumu/Gelişimi” ile ilgili olarak; müdürlerin sevginin insanın fitratında olmadığı, hatta insanın fitratında öfke ve nefretin baskın olduğu, sevginin bir yetenek olduğu yönünde koşullu sevgi algısına sahip oldukları görülmüştür. Sevgi ve insanlarla içtenlikle ilgilenme eğilimi olumsuz koşullar ve yanlış öğrenmeler olmadığı sürece insanın yapısında yer alır. İnsan uygun koşullar içinde yaşadığı takdirde dost ve yapıcı eğilimlere sahiptir (Özen & Gülaçtı, 2010). Bu nedenle

müdürlerin sevginin zamanla değişeceği, yok olacağı yönündeki algılarının koşullu bir sevgi algısı olduğu söylenebilir.

Müdürlerin Demokrasi Algıları

“Egemenliğin Sahibi” ile ilgili olarak; müdürlerin egemenliğin halka ait olması ve yöneticilere ait olması gerektiğine yönelik algılara sahip oldukları görülmüştür.

Bazı müdürlerin; halkın kendi kendini yönetmesine, yöneticileri seçmesine, demokratik yaşama etkin katılıma, istişareye ve ortak akla vurgu yaptıkları görülmüştür. Ortak akıl ile alınan kararların kişilerin tek başlarına alacakları kararlardan daha etkili ve doğru olacağını, baskı ve kontrolün azalacağını düşündükleri görülmüştür. Ayrıca demokrasinin hem yönetim, hem de bir yaşam biçimi olduğunu düşündükleri de belirlenmiştir. Bunların olumlu bir demokrasi algısı olduğu görülmektedir.

Bunun yanında bazı müdürlerin, her zaman çoğunluğun söylediğinin doğru olmayacağı, tek bir kişinin/yöneticinin tek başına doğru kararlar alabileceği şeklinde demokrasi karşıtı bir algıya sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca müdürlerin, çoğunluk tarafından alınan kararların sorumluluğunun halka ait olacağı ve bunun da iyi bir şey olmadığı, ülke yönetiminde sadece yöneticilerin söz sahibi olması gerektiği, yönetime gelenlerin istediklerini yapabilecekleri, kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin kısıtlı olması gerektiği, ancak bu şekilde ülkenin devamının sağlanabileceği yönünde “kişi” merkezli ve anti demokratik algılara sahip oldukları da tespit edilmiştir. Bu durum aynı zamanda demokrasi bilgilerinin yetersiz olduğunu da gösterir niteliktedir. Kemahlioğlu ve Keyman (2011)’ın Türkiye’deki demokrasi algısını belirlemek için yaptıkları araştırmada görüşülenlerin yüzde 21’i “bazı durumlarda demokrasiden taviz verilebilir” yanıtını vermiş, bazıları da “yönetim biçiminin demokrasi olup olmadığı beni ilgilendirmez” şeklinde cevaplandırmışlardır. “Düzeni ve güvenliği sağlamak için bazen demokrasiden taviz verilebilir şeklindeki ifadeye ne derece katılıyorsunuz?” sorusuna ise kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum cevabını verenler toplam yüzde 44,8 olmuştur.

“Demokrasinin İşlevi” ile ilgili olarak; müdürlerin olumlu ve olumsuz algılara sahip oldukları ancak olumsuz algılarının çok fazla olduğu görülmüştür.

Bazı müdürler; demokrasinin iyi bir yönetim şekli olmadığını, devleti çoğunluğun yönettiğini, halkın düşüncelerinin çeşitli yollarla şekillendirildiğini, demokrasinin gelişmiş devletler tarafından küçük devletleri yönetmek için kullanıldığını, devletlerin kötü emellerini gizlemek için kullanılan “paravan bir sistem” olduğunu hatta demokrasiden vazgeçilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Tüm bunlar demokrasiye dair olumsuz bir algının mevcut olduğunu, demokrasiye ve onun felsefesine inanılmadığını ve demokrasi hakkında yeterli bilgiye sahip olunmadığını göstermektedir. Hâlbuki Certel (2010), İnan (2001) ve Okumuş (2014)’un da belirttikleri gibi; bir değer gerektiği gibi uygulanmaması onun kötü olduğu anlamına gelmez. İnsanoğlu değerleri istismara her zaman meyyal olmuştur. Onun istismar edemeyeceği bir alan ya da değer yoktur. Şahin (2020) çalışmasında bazı öğretmenlerin demokrasinin teoride güzel olsa da uygulamada işlevsiz olduğunu düşündükleri,

demokrasinin iyi uygulanmamasını demokrasinin eksikliği olarak algıladıkları, demokrasiye uygun olmayan yönetim özelliklerini/unsurlarını demokrasiye mal ettikleri görülmüştür. Sarı ve Sadık (2011)'in öğretmen adaylarının demokrasi algılarını belirlemek için yaptıkları çalışmada da demokrasinin kişisel çıkarlara hizmet eden, gücü elinde bulunduranların kendi istekleri doğrultusunda şekillendirdikleri bir yönetim biçimi olduğunun düşünüldüğü belirlenmiştir.

Bunun yanında bazı müdürlerin bireylerin demokratik yönetimlerde, özgür iradeleriyle doğruyu bulabilecekleri, sanıldığı gibi halkın çeşitli yollarla kolayca kandırılmayacak kadar akıllı ve donanımlı olduğu yönünde demokratik bir algıya sahip oldukları da belirlenmiştir.

“Demokrasinin Unsurları” ile ilgili olarak; müdürlerin hukukun üstünlüğü ve kuvvetler ayrılığı ilkelerini destekledikleri görülmüştür. Müdürlerin çoğulculuğa olumlu baktıkları, çoğulculuğun zenginlik olduğunu düşündükleri belirlenmiştir.

Bazı müdürlerin her vatandaşın eşit oy hakkına sahip olmasına olumlu bakmadıkları görülmüştür. Herkesin bilinçli oy vermediğinin, bu nedenle herkesin eşit oy hakkına sahip olmaması gerektiğinin, yani eğitimsiz insanların ülke yönetiminde söz sahibi olamayacağının düşünüldüğü görülmüştür. Bu olumlu bir demokrasi algısı değildir. Şahin (2020) çalışmasında öğretmenlerin de bir taraftan herkesin eşit oy hakkına sahip olması gerektiği yönünde algı yer alırken, diğer taraftan ise cahil halkın oy kullanmasına yani yönetimde söz sahibi olmasına karşı bir algının yer aldığı görülmüştür.

Müdürlerin, muhalefet ile insanlara seçenek sunulduğunu, böylece çeşitliliğin desteklendiğini düşündükleri görülmüştür. Ancak müdürlerin muhalefetin “geri bildirim” yönünü değil “rekabet” yönünü vurguladıkları belirlenmiştir. Bunun da olumsuz bir algı olduğu söylenebilir.

Müdürlerin demokrasinin yerleşmesi açısından eğitime önem verilmesi gerektiğini düşündükleri belirlenmiştir.

Müdürlerin Öğrenci Merkezli Eğitim Algıları

“Eğitimde Öğretmen-Öğrenci Rolü” ile ilgili olarak; müdürlerin öğrencinin merkezde olması ve öğretmenin merkezde olması gerektiğine dair iki farklı algıya sahip oldukları görülmüştür.

Bazı müdürlerin; öğretmenin rehberlik, yönlendirme, gözlem, öğrenme ortağı olma, katılımı teşvik etme, güdüleme rollerini öne çıkardıkları, sınıftaki “mutlak otorite” olan rolü yerine “işbirliği”, “iletişim” ve “etkileşim” kavramlarına vurgu yaptıkları görülmüştür. Müdürlerin; öğrencinin gelişim özelliklerine uygun, eğlenceli, yaparak yaşayarak gerçekleşen ve uygulama odaklı bir eğitimi savundukları, öğrencinin kendini gerçekleştirmesine ve entelektüel bakış açısı kazanmasına, araştırma ve düşünmeye, bilgilerin gerçek hayatla ilişkisinin kurulmasına vurgu yaptıkları, bilginin hazır olarak sunulmasına ve ezberci anlayışa karşı çıktıkları görülmüştür. Tüm bunların öğrenci merkezli eğitim anlayışına uygun olduğu görülmektedir. Demirtaş ve Kahveci (2015) müdürlerin öğrenci merkezli

etkinlikler yoluyla eğitimdeki eksikliklerin giderilmesinin mümkün olduğunu düşündüklerini belirlemiştir.

Bazı müdürlerin öğrenci merkezli yaklaşımı benimsemedikleri, geleneksel eğitim algısına sahip oldukları görülmüştür. Öğrencilere seçme hakkı verilemeyeceğinin, öğrencilerin kendi kararlarını alabilecek kapasiteye sahip olmadığının düşünüldüğü görülmüştür. Müdürlerin öğretmenin görevini geleneksel anlayışa uygun olarak bilgiyi öğretme olarak düşündükleri, öğrenci merkezli anlayışa uygun olan “rehber olma”, “kolaylaştırma” ve “koçluk yapma” rollerini kabul etmedikleri, öğrenciye “rehberlik” yapmanın yetmeyeceğini ve öğrencilerin ödevlerinin sürekli denetlenerek ödev alışkanlığı kazandırılması gerektiğini düşündükleri görülmüştür. Müdürlerin etkinlik yoluyla ve eğlenirken öğrenme fikrine karşı çıktıkları, çoklu zekâ kavramına olumsuz baktıkları görülmüştür. Öğrencinin merkeze alınmasının ahlaki çöküşe yol açacağını, gücün öğretmenin elinde olması gerektiğini, öğretmenin rol model olma ve öğrenciyi şekillendirme görevi olduğunu, eğitimin hayata hazırlık olduğunu düşündükleri görülmüştür. Müdürlerin öğrenci merkezli eğitim anlayışına hâkim olmadıkları ve bu anlayışa karşı bir algıya sahip oldukları görülmüştür.

“Seviye Sınıfları” ile ilgili olarak; bazı müdürlerin seviye sınıflarını destekleyici bir algıya sahip oldukları görülmüştür. Bu bakışın odak noktasını “başarılı” öğrenciler oluşturmaktadır. “Başarılı” olduğu düşünülen öğrencilerin potansiyellerinin açığa çıkarılmasının önemsendiği görülürken “başarısız” diye etiketlenen öğrencilerin bu durumdan nasıl etkileneceğinin hesaba katılmadığı görülmüştür. Seviye sınıflarının öğrenci ve öğretmenler üzerinde oluşturduğu olumsuzluklar düşünüldüğünde (Aslan, Küçüker & Gürbüzler, 2014; Eskicumalı, 2002; Yılmaz, Çengel, Akar-Vural & Gömleksiz, 2009; Zimmer, 2003) bu algının öğrenci merkezli anlayışa ters olduğu söylenebilir.

Müdürlerin Sevgi, Demokrasi ve Öğrenci Merkezli Eğitim Algıları Arasındaki İlişkiler

Müdürlerin; “her insanın sevgiye eşit derecede layık olmadığı” yönündeki algılarının, “her vatandaşın ülkenin karar alma süreçlerine katılmak için eşit derecede nitelikli sayılamayacağı” yönündeki demokrasi algıları ile uyum gösterdiği görülmüştür. Öğretmenlerin “öğrencilerin seviye sınıflarına ayrılması gerektiği”, yani her öğrencinin nitelikli eğitim almaya aynı derecede hakkı olmadığı yönündeki eğitim algılarının da insana atfedilen değer bağlamında aynı felsefeyi yansıtmakta olduğu ve sevgi ve demokrasi algıları ile uyum gösterdiği görülmüştür.

Müdürlerin; insanları kısıtlama ve hür iradelerine müdahale olarak düşünülebilecek olan “diğer insanlardan sevgi beklemenin doğal olduğu” yönündeki sevgi algılarının, “kişilerin özgürlüklerinin kısıtlı olması gerektiği” şeklindeki demokrasi algısı ile uyumlu olduğu belirlenmiştir.

Müdürlerin; “çoğunluğun fikrine her zaman güvenilemeyeceği, yöneticinin tek başına doğru kararlar alabileceği, ancak bu şekilde ülkenin devamının sağlanabileceği” şeklindeki demokrasi algıları ile “öğrencilerin doğru olanı seçme bilincine sahip olmadıkları, onlar yerine öğretmenin karar vermesi, sürekli denetleme yapması gerektiği ve öğretmenin rol model olma görevi olduğu” şeklindeki

eğitim algılarının “yönetici/öğretmen merkezli” anlayışa işaret etmekte olduğu ve birbiri ile uyum gösterdiği belirlenmiştir.

Müdürlerin; “demokrasinin istismar edilerek kötüye kullanıldığı” şeklindeki demokrasi algıları ile “öğrencinin merkeze alınmasının, kontrolün eline verilmesinin öğrenci tarafından istismar edileceği, bu durumun zafiyete, ahlaki çöküşe yol açacağı” şeklindeki eğitim algıları arasında uyum olduğu görülmüştür.

Müdürlerin; “herkesin sevimemeyeceği, herkesin sevmeye sevilme kabiliyetine sahip olmadığı” şeklindeki sevgi algıları ile “öğrencilerin doğru olanı seçme kabiliyetine sahip olmadıkları” şeklindeki algılarının uyumlu olduğu belirlenmiştir. Birinin koşulsuz sevgi anlayışına uymadığı görülürken diğerinin demokratik bir algı olmadığı görülmüştür.

Müdürlerin; “sevginin zor olduğu ve güçlü kişilerin işi olduğu” şeklindeki algıları ile “gücün öğretmende olması gerektiği” şeklindeki algıları arasında güce yapılan vurgu açısından uyum olduğu belirlenmiştir.

Müdürlerin; “karşılık beklemeden sevmek”, “karşıdakini olduğu gibi kabul etmek”, “karşıdakinin özgür bir birey olmasına izin vermek” ve “sevmeye eylemini kalıplara bağlamamak” şeklindeki sevgi algıları ile “tüm bakış açılarının saygıyla karşılanması”, “düşüncelerin baskı altına alınmaya çalışılmaması” ve “halkın kısıtlama olmadan yönetime etkin bir şekilde dâhil olması” şeklindeki demokrasi algıları arasında kişinin düşünce ve fikirlerine saygı duyma, onu özgür bir birey olarak kabul etme bağlamında uyum olduğu görülmüştür. Eğitimde öğretmenin “mutlak otorite” ve “kontrol” yönünün değil “rehberlik” yönünün vurgulanması, öğretmenin “öğrenme ortağı” olarak görülmesi, öğrencinin yaparak yaşayarak, uygulama odaklı öğrenmesi ve kendini gerçekleştirme yönündeki algı da öğrenciye tanınan “özgürlük” ile ilgilidir. Bu bağlamda müdürlerin eğitim algılarının da sevgi ve demokrasi algıları ile uyumlu olduğu belirlenmiştir.

Müdürlerin; eğitim ortamında öğretmen ve öğrencinin işbirliği ve etkileşimine yaptıkları vurgu ile demokraside “çoğulculuğa” yaptıkları vurgu arasında da uyum olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak müdürlerin koşulsuz sevgi, demokrasi ve öğrenci merkezli eğitim algıları arasında bir ilişki olduğu görülmüştür. Alan yazında müdürlerin sevgi, demokrasi ve öğrenci merkezli eğitim algıları arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir çalışma yer almamaktadır. Ancak Şahin (2020)'in çalışmasında öğretmenlerin koşulsuz sevgi, demokrasi ve öğrenci merkezli eğitim algıları arasında da bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu durum bu çalışmayı desteklemektedir.

Okul müdürleri yapacakları gözlem ve denetimler, oluşturacakları yüksek beklentiler, öğretim için gerekli kaynakları sağlama, sınıf içi öğretimi düzenleme, öğretmenleri değerlendirme ve geliştirme, olumlu okul iklimini oluşturma gibi davranışlarla öğrencilerin gelişimlerini etkilemektedirler (Kesen, Sundaram & Abash, 2019). Bir okul müdürünün okul içinde yer alan bireylerle pozitif yöndeki ilişkisi, olumlu okul kültürü oluşumu açısından oldukça önemli

görülmektedir (Odhiambo & Hii, 2012). Etkili bir yönetim, eğitimde öğrenci merkezli ve demokratik anlayışı gerektirmektedir. Bireyin ön plana çıktığı ve farklılıkların daha fazla önem kazandığı günümüzde, bu farklılıkların korunup sürdürülmesi, demokratik bir kültür içinde sevgiye dayalı ortamlarda yetişen bireylerle mümkün olabilir (Şişman, Güleş & Dönmez, 2010).

Bu doğrultuda; idarecilerin sevgi, demokrasi ve öğrenci merkezli eğitim algılarını geliştirecek hizmet içi eğitimler düzenlenmesi ve mevcut araştırma probleminin nicel bir yaklaşımla ele alınması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Aslan, G., Küçüker, E., & Gürbüzler, A. (2014). Seviye sınıfları uygulamasına ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *International Journal of Human Sciences*, 11(2), 894-913.
- Bakan, İ., & Kefe, İ. (2012). Kurumsal açıdan algı ve algı yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 19-34.
- Balyer, A. (2013). Okul müdürlerinin öğretimin kalitesi üzerindeki etkileri. *Educational Administration: Theory and Practice*, 19(2), 181-214.
- Bavelas, J. B., Kenwood, C., & Phillips, B. (2000). Handbook of interpersonal communication. In M. Knapp & J. Daly (Eds.), *Discourse analysis* (pp. 102-129). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Certel, H. (2010). Din istismarı üzerine. *Journal of Islamic Research*, 22(1), 1-11.
- Clifford, M. (2010). *Hiring quality school leaders: Challenges and emerging practices*. Issue Brief, Learning Point Associates.
- Collins, W. J. (2013). Education, Democracy, and Social Discourse. *Schools: Studies in Education*, 10(2), 298-303.
- Çiftçi, N. (2003). Kohlberg'in bilişsel ahlak gelişimi teorisi: Ahlak ve demokrasi eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 43-77.
- Demirtaş, Z., & Kahveci, G. (2015). İlköğretim okulu yöneticilerinin okullarında eğitim öğretim durumu ile ilgili eksikliklerin giderilmesinde izledikleri stratejiler. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37, 35-47.
- Doğan, S. (2014). Eğitim bilimine giriş. Uğurlu C. T. (Ed.). *Eğitimin işlevleri*. İstanbul: Eğiten Kitap.
- Duman, B. (2008). Öğrenme-öğretme sürecindeki entelektüel şizofrenizm. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 287-321.
- Edelstein, W. (2011). Education for democracy: Reasons and strategies. *European Journal of Education*, 46(1), 127-137.
- Eker, S. (2012). Alfred Adler'in Kişilik Kuramı'nın demokrasi düşüncesi açısından önemi. *U.Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(22), 157-180.
- Eskicumalı, A. (2002). Okul bilgisinin dağıtılması ve eğitimde gruplama. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 29, 47-68.
- Gül, G. (2004). Birey toplum eğitim ve öğretmen. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 223-236.

- Gündoğan, A. O. (2002). Çoğulculuk ve değer bunalımı. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8, 43-52.
- Harris, J., & Spina, N. (2013). *Literature review: Student-centred schools make the difference*. Australia: AITSL.
- İnan, A. (2001). Din istismarı ve din istismarının istismarı. *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 3(1), 163-174.
- Jampolsky, G. (1995). *Sevgi korkudan özgürleşmektir* (Çev. S. Serin). İstanbul: Pegasus Ajans.
- Kaldırım, E. (2005). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin demokrasi algıları. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3), 143-162.
- Kemahlioğlu, Ö., & Keyman, E. F. (2011). *Türkiye’de demokrasi algısı*. İstanbul Politikalar Merkezi, Sabancı Üniversitesi MetroPOLL Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi.
- Kesen, İ., Sundaram, D. T., & Abaslı, K. (2019). *Öğretim lideri vs. okul müdürü*. İstanbul: SETA Yayınları.
- Kurt, T. (2007). *Öğretmenlerin demokrasi, vatandaşlık ve vatanseverlik algılarının nitel olarak incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. California: John Wiley & Sons, Inc.
- Miri, L. R. (2006). Using projective techniques in the evaluation of groups for children of rehabilitating drug addicts. *Issues in Mental Health Nursing*, 27(5), 519-535.
- Odhiambo, G., & Hii, A. (2012). Key stakeholders’ perceptions of effective school leadership. *Educational Management Administration & Leadership*, 40(2) 232–247.
- Okumuş, E. (2014). Değer ve din istismarı. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 24, 13-31.
- Okutan, M. (2010). Türk eğitim sisteminde demokrasi eğitimi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 938-946.
- Özdayı, N. (1998). Eğitim yöneticilerinin demokrasi ve hoşgörü tutumları ile liderlik özellikleri arasındaki ilişki. *M Ü Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10, 221-235.
- Özen, Y., & Gülaçtı, F. (2010). Duyuşsal alan öğrenilerinden sevgi ve sevgi kuramları (sevgiye dair söylenceler). *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 135-149.
- Özmen, F. (1999). Etkili eğitimin gerçekleştirilmesinde duyuşsal alanın önemi: Sevgi eğitimi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 193-198.
- Özpolat, V. (2013). Öğretmenlerin mesleki önceliklerinde öğrenci merkezli eğitim yaklaşımının yeri. *Milli Eğitim*, 200, 5-26.
- Post, S. G. (2003). *Unlimited love altruism, compassion, and service*. USA: Templeton Foundation Press.
- Sadık, F., & Sarı, M. (2011). *Öğretmen adayları ve demokrasi: Sınıf öğretmeni adaylarının demokrasi algılarının metaforlar yoluyla değerlendirilmesi*. 10. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, Sivas.
- Sadık, F., & Sarı, M. (2012). Çocuk ve demokrasi: İlköğretim öğrencilerinin demokrasi algılarının metaforlar aracılığıyla incelenmesi. *Uluslararası Cumhuriyet Eğitim Dergisi*, 1(1), 48-62.
- Sönmez, V. (1987). Eğitim ortamında sevgi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 65-77.

- Şahin, Ş., Arseven, Z., & Kılıç, A. (2016). Öğretmenlerin değerleri zedeleyen davranışları gösterme düzeyleri. *International Journal of Human Sciences*, 13(2), 3305-3319.
- Şahin, Ş., Ökmen, B., & Kılıç, A. (2018). *Söylem analizi model önerisi*. Uluslararası Öğrenme Öğretim ve Eğitim Araştırmaları Kongresi, Amasya.
- Şahin, Ş. (2020). *Öğrenci, öğretmen ve müdürlerin sevgi, demokrasi ve öğrenci merkezli eğitim algıları* (Yayınlanmamış doktora tezi). Düzce Üniversitesi, Düzce.
- Şişman, M., Güleş, H., & Dönmez, A. (2010). Demokratik bir okul kültürü için yeterlilikler çerçevesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 167-182.
- Toper, T. (2007). *İlköğretim ikinci kademedeki demokrasi eğitimi: İkinci kademe öğretmenlerinin demokratik tutum ve davranışları sergileme düzeyleri (Kars ili örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Yağan, S. (2010). *Bağımsız anaokullarında görev yapan öğretmenlerin ve okul müdürlerinin demokrasi ve demokrasi eğitimine ilişkin görüşleri: Eskişehir il örneği* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Yılmaz, S., Çengel, M., Akar-Vural, R., & Gömleksiz, M. (2009). Düzey derslikleri: İlköğretim 7-8. sınıf öğrencileri üzerine bir durum çalışması. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 194-219.
- Zimmer, R. (2003). A new twist in the educational tracking debate. *Economics of Education Review*, 22, 307-315.

School Principals' Discourses of Compassionate Love, Democracy and Student-Centered Education

EXTENDED ABSTRACT

Students' status of having compassionate love and democracy values will shape their professional, moral and social relationships and will determine how they will become individuals in the future. The success of the desired product in education depends on the equipment and skill of the input and the successful execution of the process. One of the educational inputs is the principals. Perceptions of principals, determine the quality of social life and directly affect the formation of perceptions that students have and will have. Transferring the values of democracy and compassionate love to future generations will be possible in the education environments consisting of sensitive, open-minded, highly responsible principals, teachers and students and where compassionate love, democracy, and student-centered understanding take place. In this context, the aim of this research is; to determine the relationships between principals' perceptions of compassionate love, democracy and student-centered education.

The research was carried out within the scope of the phenomenology design of qualitative research designs. In phenomenological studies, researchers try to uncover the essence of the participants' experiences on certain subjects. The phenomena examined in this study are principals' perceptions of love, democracy and student-centered education. The working group of the research was formed using “maximum diversity sampling method”, which is one of the purposeful sampling methods. In variation, “school level”, “school type”, “school achievement status” and “gender” variables were used. For each of the primary, secondary and high school levels, three schools were selected by considering the school types and success levels. The working group of the research consists of eight principals (seven men and one woman) who are working in these schools.

In the research, “projection techniques” were used as data collection techniques. Data was collected with the “story interpretation technique” which is one of the projection techniques. Three different story completion forms were used as data collection tools. The stories written by the researcher were arranged according to the opinions of six experts in education, language and psychology. Then the pilot application was made and the forms were given their final shapes. In application process, principals were given three data collection tools and were asked to complete these tools at home within a week. Later weeks / weeks the schools were visited and the forms were received.

Data was analyzed with the “discourse analysis” technique. In this study, discourse analysis model developed by Şahin et al. (2018) was used. Discourse analysis approaches differ according to the nature and purposes of the data at hand. Some researchers look at language from a more structured or formal perspective to analyze linguistic tools. Some researchers adopt a more functional approach

by looking at the use of language in the social context and by dealing with who uses the language and how. In this study, the linguistic elements of the model were not used, and the analysis focused on the context and intertextuality sections.

It was seen that the principals have two different perceptions of love, which a response should and should not be expected. While there are some principals who have compassionate love, some principals have an understanding of love based on response and expectations.

It was seen that some principals have the perception that sovereignty should belong to the people and while the others think that sovereignty should belong to the principals. The principals think that the majority is not always be right, that a single person can make the right decisions on his own, that democracy is not a good form of government, that the majority rule the state, that the people's thoughts are shaped by various means, and that democracy is used by developed countries.

It was seen that the principals have two different perceptions that the student should be in the center and that the teacher should be in the center. It was also seen that some principals do not recognize student-centered approach and had a traditional perception of education. They think that students cannot be given the right to choose, and that students do not have the capacity to make their own decisions.

As a result of the research, it was found that there is a relationship between school principals' perceptions of democracy, compassionate love and student-centered education. It was seen that principals with democratic perception also had compassionate love perception and student-centered perception, whereas principals without democratic perception did not have compassionate love and student-centered education perception.